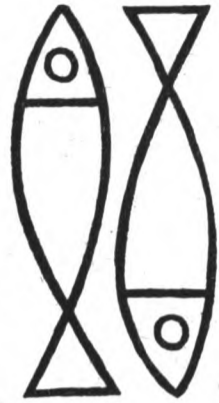

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Schat in vat

„Maar wij hebben dezen schat in aarden vaten, zodat de kracht, die alles te boven gaat, van God is en niet van ons...“

2 Cor. 4 : 7.

Als Paulus bezig is zijn tegenstanders in Corinthe terwille van de gemeente te ontmaskeren, dan moet hij ook vechten tegen hun vuige aantijgingen, dat het hem om zichzelf en om eigen er te doen is.

Hij heeft daarvan al gesproken in vers 5: wij zijn geen herauten van onszelf, maar van de Here Jezus Christus en al wat we van onszelf te zeggen hebben, is, dat wij slaven zijn van de gemeente om Jezus' wil.

In de boven-afgedrukte tekst voert hij nog een argument aan tegen de verwachte beschuldiging, dat hij alleen eigen roem zoekt: Ik heb immers niets van mijzelf. Ik en alle predikers van het evangelie zijn voortdurend afhankelijk van degene, die ons geroepen heeft.

„Maar wij hebben deze schat in aarden vaten...“

Deze schat: daarmee wordt samengevat wat in het voorgaande vers is uitgesproken.

Daar ging het over het licht. Het licht van de kennis van de heerlijkheid Gods. God heeft dat licht weer laten schijnen in een donkere wereld. Vóór ons staat dan het beeld van een wereld, die bestaat buiten en zonder de kennis van God. Een wereld, een mensheid, die in de duisternis wandelt.

Een beeld van de aanvankelijke en schijnbare triomf van de vorst der duisternis: mensen, geschapen in een wereld waarin het licht geroepen was, te laten rondlopen in de donkerheid, zodat ze geen hand voor ogen kunnen zien en hem als leidsman aanvaarden. Mensen, die tenslotte gebracht worden naar de „buitenste duisternis“. Donkerheid op donkerheid.

Wij spreken wel eens van de donkere heidenwereld. Zo heeft de apostel het gezien: God heeft zich teruggetrokken in een ontoegankelijk licht. Daar woont Hij. En de volken, die zijn openbaring hebben verwacht en verduisterd leven in het donker. Alleen onder Israël heeft het licht geschinen. In de tempel woonde re HERE. In uw licht zien wij het licht. (ps. 36 : 10).

Maar het stond onder de korenmaat van Israël. Totdat het licht der wereld reddend verscheen. En de kinderen van de duisternis werden verlicht en velen gingen in het licht wandelen. Paulus ook. Hij ziet als het ware het evangelie van Jezus Christus als de in de duisternis borende lampen van een auto. De donkere weg van de mensheid wordt verlicht. De lampen zwiepen het licht uit en de donkerheid moet wijken.

Zo is het met hem gebeurd. Zo kwam hij te staan in de lichtbundels van Gods verlossing. Hij, de duisterling, de vervolger van de gemeente van Christus is tegengehouden. En dat wonder, dat God hem tegenhield op de weg naar Damascus, dat ziet hij als een nieuwe schepping.

Toen God in de morgenstond van de wereld het licht scheppend, bevelend, geroepen heeft en het was er, toen was dat een wonder.

Maar dat wonder heeft zich herhaald toen God in onze harten geschinen heeft.

Dat is een hele sprong, maar voor Paulus slechts één stap: van de schepping van het licht naar het ogenblik van zijn overweldigd worden bij Damascus: het is immers het éne werk van God, de God van het licht.

God heeft het licht laten opgaan in zijn hart. God zelf scheen in zijn hart. Zijn ogen

werden verblind door het licht, maar gingen daarna open voor de heerlijkheid van Jezus, die hij vervolgde. Toen vielen hem de schubben van de ogen, en die ogen hebben zachtens moeten wennen aan het licht van de Messias.

Maar dan moet ook het licht uitgedragen. Want de duisternis is groot. En nu straalt het licht uit Paulus' leven. Hij is als een spiegel waarin God van boven schijnt. God laat zijn lichtbundels vallen in de mens Paulus en die spiegel werpt het licht terug, laat het horizontaal over de aarde lichten.

Hij komt met dat licht op Paphos, later in Antiochië steeds verder. Zelf zegt hij het zo:

„Want zo heeft ons de Here geboden: Ik heb u gesteld tot een licht der heidenen, opdat gij tot heil zoudt zijn tot aan het uiterste der aarde“. Hand. 13 : 47.

Waar hij komt met de prediking, daar brandt het licht van God, daar schijnt het midden in de duisternis: de volken, die in duisternis wandelen, zien een groot licht.

Het licht der wereld.

Het is het licht van de heerlijkheid van Christus. Heerlijkheid en licht horen bij elkaar.

Overall waar in het O.T. verteld wordt dat de HERE verschijnt, daar is er ook de lichtglans, daar zijn vuur en bliksemstralen, daar moet volgen bij mensen en engelen bedekking der ogen.

Maar de heerlijkheid des HEREN is verschenen in Christus. Engelen kwamen en de heerlijkheid des Heren omscheen de herders en zij waren bevreesd. (Luc. 2 : 9). Dat was het begin van de vervulling van de belofte: „...de tijd komt om alle volken en talen te vergaderen; zij zullen komen en mijn heerlijkheid zien“. (Jes. 66 : 18). De oude Simeon spreekt van het licht tot openbaring voor de heidenen. (Luc. 2 : 32).

Dat heeft Paulus mogen doen. De prediking, die hij brengt, geeft van zich een gloed, die het donker verdrijft. Het evangelie straalt uit: de heerlijkheid van Christus. Door de verkondiging gaat de heerlijkheid van Christus in deze wereld stralen en lichten. Christus, het Beeld van God. Hij was en gaf de zuivere weerkaatsing van wie God is. Zonde, dood en duivel, ellende en duisternis dreef Hij terug. Ik heb uw naam geopenbaard aan de mensen. (Joh. 17 : 6).

Op de eerste scheppingsdaad: Licht schijne uit het duister, is gevolgd een tweede: God heeft in onze harten geschinen. God bliksemde Paulus neer voor zijn heerlijkheid. Hij sloeg hem op de knieën en heeft hem alleen maar opgericht om uit te laten gaan in de donkere wereld tot verlichting der volken.

Neen, als de apostel spreekt over: God heeft geschinen in onze harten, dan denkt hij niet aan mystieke vereniging met het licht, dan heeft hij het niet over een inwendig licht, maar dan spreekt hij van die historische daad van de verheerlijkte Here in zijn leven, de Here van kruis en opstanding die hem verschenen is (1 Cor. 15 : 8) en uitgezonden heeft, dat uitverkoren vat.

En overall waar hij komt met deze prediking en met deze alleen, daar verdwijnt het donker. Daar schijnt het licht. Licht van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus.

Dat is de schat, die de mens Paulus heeft.

Men zou zeggen: wat een geweldenaar moet die mens wel zijn, die zulk een geweldig werk heeft te doen. Als het waar is, dat de duisternis door de arbeid van Paulus uit het leven van de mensen verdreven wordt en

UIT DE INHOUD:

Schat in vat	Z. G. v. O.
De zin van de Sabbat (VI Slot)	H. V.
Gewoon doorgaan	H. J. J.
Was de opstand in 1572 wel een opstand?	R. H. B.
Opvoeding en Onderwijs	J. H. V.
Ingezonden	
Persschouw	P. A. H.
Kerknieuws	

dat de chaos moet plaats maken voor Christus, dan moet de vraag gesteld worden: wat voor een mens is dan toch die Paulus geweest, die dat kon doen?

Heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus is het kenmerk van het apostolisch ambt.

Dan moet wel de bringer daarvan een afglans van die heerlijkheid vertonen.

Maar het onbegrijpelijke is echter, dat die boodschap gehoord wordt van een kleine, nietige, zwakke mens.

Want wij hebben dezen schat in aarden vaten.

En aarden vaten zijn breekbare, broze, zwakke vaten.

Zijn dat niet twee elkaar uitsluitende zaken: deze heerlijkheid en de bringer daarvan, het licht en de drager?

Als we het vervolg lezen, waar Paulus spreekt over in de druk, om raad verlegen, vervolgd, ter aarde geworpen, te allen tijde het sterven van Jezus in het lichaam omdragende, aan de dood voortdurend overgeleverd, dan moet de vraag volgen:

Maakt het lijden van de prediker niet de prediking tot een aperte leugen?

Is de onaanzienlijkheid van de heraut niet een schande voor de koning, de Here, die hem zendt? Is de broosheid van het vat niet een beeld van de zwakheid van het licht?

Jood en Griek verwachten iets anders van een verkondiger en dienaar van God.

Wat van Paulus zelf te zeggen valt, is zo weinig aantrekkelijk, dat het inderdaad onzinnig is te denken dat deze mens zichzelf zou zoeken.

Aarden vaten, zo typeert Paulus zich en zijn helpers. En daarmee ziet hij niet in de eerste plaats op zijn lichaam, maar daarmee vat hij samen heel zijn aards bestaan: zijn zorgen en moeite, zijn gebrek en moedeloosheid, zijn psychische toestand en zijn vijandige omgeving: het vertoont alles tezamen het beeld van een onaantrekkelijk stuk menselijkheid. Paulus is geen interessant mens. Een biografie is hij niet waard.

Er is inderdaad een tegenstelling tussen het geweld van zijn arbeid en zijn menselijk onvermogen. Als een armzalige, beproefde, vervolgd en soms terneergeslagen mens is hij alleen maar een zwak instrument, een instrument dat menselijk gezien elk ogenblik kan bezwijken.

Dit uitverkoren vat is een aarden vat!

Naar de wijsheid Gods! Het is die wijsheid Gods geweest, aan Paulus geopenbaard, die hem de laatste moed gegeven heeft voort te stormen naar de einden der aarde, de fakkel voort te dragen tot in Rome, om daar tenslotte als aarden vat te worden verbrijzeld, maar het licht schijnt, ook in het centrum van het wereldrijk: onverhinderd. (Hand. 28 : 31).

Zo alleen krijgt de schat de aandacht, die past. Gods kracht komt openbaar. En die alles overtreffende kracht van God is het evangelie, de boodschap, die de redding overbrengt en die hierin bestaat dat God de mensen uit de macht van de duisternis redt en hen overzet in het koninkrijk van de Zoon zijner liefde. (Col. 1 : 13).

Dat evangelie is niet een leeg woord, maar een geladen woord. Het is de verkondiging van het geheim van Golgotha, dat satans heerschappij is overwonnen en het is het afrukken van elke verblinding bij de mensen.

Openbaar moet worden in deze wereld dat de kracht van God is. En dat wilde God bereiken ten aanzien van de mens Paulus door hem een moeilijk leven te geven: OPDAT. Dat was de bedoeling van God met deze schat neer te leggen in een aarden vat.

Dat is de stijl van God. Paulus moest lijden aan een zwaar lichamelijk lijden. Hij had een sterke rem, een doorn in het vlees. Iets dat hem stoorde juist in zijn arbeid. Hij worstelde om er af te komen. Verlost te worden van die rem. Het antwoord van God toonde hem de wil van God: „de kracht openbaart zich eerst ten volle in zwakheid”. (2 Cor. 12 : 9).

Predikers hebben iets geweldigs: ze hebben

het licht van de kennis van de heerlijkheid van God te geven. Een schat: het licht te laten schijnen over het donkere leven en over het donker van het leven.

Maar het feit, dat mensen die kracht zien werken, waar aarden vaten actief zijn, en waar derhalve niet anders openbaar komt dan menselijke zwakheid, dat zal ieder doen zeggen: deze kracht kan alleen maar komen van Hem, die het licht schiep.

Zo wordt de reuk van Gods kennis openbaar.

Zo wordt de geur van Christus verspreid. Zo trekt de zege-wagen van God Almachtig voort.

Zo hoort de wereld de boodschap: het licht schijnt overal.

„Alle volken en talen zullen komen en mijn heerlijkheid zien”. (Jes. 66 : 18).

Dat wordt vervuld als de stad met fundamente is neergedaald, een stad immers, die geen zon of maan meer nodig heeft, want de heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. (Openb. 21 : 23). Bij haar licht zullen de volken wandelen. Want de genade van de Here Jezus is met hen allen.

Z.

Z. G. v. O.

De zin van de Sabbat

VI (slot)

Antwoord aan Ds Francke.

De zin van de sabbat ligt voor de Kerk van het N.T., zo schreven we de vorige keer, in het gelovig zien op Christus en zijn volbracht heilswerk, in het luisteren naar zijn Evangelie.

En in onze vorige artikelen (no. 6) schreven we, dat voor de Kerk van het N.T. de bepaling is vervallen, dat de 7e dag rustdag moet zijn en eveneens de bepaling niet te mogen werken.

De laatste woorden bezorgden mij een scherpe bestrijding van coll. Francke in zijn 5e en 6e art. Het liep er op uit, zoals reeds genoemd, dat ik maar liefst van Coccejanisme werd beschuldigd.

Men zou dat misschien niet direct verwacht hebben van iemand, die in zijn 4e art. nog schreef: „De zin van de sabbat is niet: niet werken, maar: gemeenschap oefenen met de God des verbonds!” Desniettemin staan we voor het feit. Hoe het een met het ander te rijmen valt, weten wij niet. Maar we moeten wel concluderen, dat coll. Francke eigenlijk toch wel van mening is, dat 'niet-werken' tot het essentiële, tot het wezenlijke van het sabbatsgebod behoort, ook voor de Kerk van het N.T. En dat dus het zo even aangehaalde citaat een coccejaans slippertje van onze collega was. Het kan blijkbaar de beste overkomen.

Hoe sterk hij er op staat, dat het 'niet-werken' tot het wezenlijke van het 4e gebod behoort, blijkt wel hieruit, dat hoewel hij wel heeft gelezen, dat ik niet beweer, dat wij van het 4e gebod ontslagen zijn, maar met de vervulde zin van dit gebod van doen hebben en dat 'vervulling' geen 'afschaffing' betekent — zie zijn 5e art. 13a — hij me een paar regels verder toedicht, dat mijn opvatting is, dat we in feite geheel van het 4e gebod ontslagen zijn. M.a.w. zo sterk zit bij hem de gedachte vast, dat 'niet-werken' tot het wezenlijke van het sabbatsgebod behoort, dat iemand, die dat ontkent, meteen het 4e gebod voor afgeschaffd verklaart, wat hij verder ook beweren moge; zo iemand is een coccejaan of hij wil of niet.

Nu zou men denken, dat behalve vele andere eerbiedwaardige figuren, ook onze Cat. onder dit oordeel door moest. Onze Cat. rept immers er in zondag 38 helemaal niet van, dat we op zondag geen werk mogen verrichten. Kuyper en Bouwman, zo hebben we in onze vorige art. aangewezen, hebben dan ook in dezen onze Cat. in gebreke gesteld.

Maar coll. Francke heeft er wat op gevonden. In onze Cat. lezen we ook de woorden 'de sabbat, dat is, de rustdag'. Uit die woorden weet onze collega heel wat te halen. Hij schrijft nl.: „Dat betekent toch, dat juist ONZE rustdag wordt gekwalificeerd naar de OUDTESTAMENTISCHE SABBAT! Daarmee wordt toch de NIEUWTESTAMENTI-

SCHE rustdag zó gestempeld, dat hij het karakter van de OUDTESTAMENTISCHE sabbat behoudt!”

We zijn niet onder de indruk van deze krachttoer van onze collega. Ik dacht, dat de zin veeleer was, dat de O.T. sabbat nu gekwalificeerd werd als N.T. rustdag. De Cat. wil juist zeggen: Denk er aan, wij vieren de O.T. sabbat nu op N.T. wijze. En waarin dat bestaat wordt nader aangeduid als: tot de gemeente Gods naarstig komen enz.

Dat mijn opvatting veel waarschijnlijker is dan de zijne, had ook coll. Francke kunnen weten, als hij even in het boekje van Ds P. Visser, dat hij ook kent, had nagelezen wat deze doorgeeft van de opvatting van Ursinus, de opsteller van onze Cat. Deze schrijft o.m.: „Hoewel de ceremoniële Sabbat in het Nieuwe Testament is afgeschaffd, zo duurt nochtans de morele sabbat, en deze behoort tot ons.... namelijk dat men tijd moet geven aan de predikdienst:...”¹⁾

De N.T. rustdag behoudt dus helemaal niet het karakter van de O.T. sabbat. En zo acht ik inderdaad mijn opvatting in overeenstemming met onze Cat.

En ook in overeenstemming met de Schrift, die ons nergens voorhoudt, dat we op zondag geen werk mogen verrichten.

Coll. Francke meent: „Dat lijkt op de vraag: Waar staat in het Nieuwe Testament, dat wij de jonge kinderen moeten dopen?”

Maar dat zijn we niet met hem eens.

Vooreerst is er voor de kinderdoop nog wel enig N.T. Schriftbewijs aan te voeren. Zie de teksten aangehaald in onze Cat. bij vr. 74 en lees ook het doopsformulier. Maar ook coll. Francke blijft in gebreke — en hij zal dat ook wel moeten blijven — één enkele tekst uit het N.T. aan te voeren, waar het, zij het zelfs maar bedekt, gewaarschuwd wordt voor het verrichten van werk op zondag.

Daar komt vervolgens bij, dat het N.T. duidelijk uitspreekt, dat de O.T. sabbat voor de Kerk van het N.T. geen gelding meer heeft. We lezen er de vorige keer op, dat de apostel Paulus ook de sabbat noemt onder de dingen, die slechts een schaduw zijn van hetgeen komen moest, Col. 2 : 16, 17. Vgl. ook Rom. 14 : 5; Gal. 4 : 9, 10 en ook Hebr. 10 : 1 (immers tot de wet behoort ook de sabbat).

Nu doet zich m.i. dit merkwaardige voor, dat coll. Francke wel de geldigheid van een beroep op deze teksten erkent. Hij schrijft in zijn 6e art., 16: „In weerwil van de vele uitlegkundige moeilijkheden is inzake Rom. 14 : 5 en Gal. 4 : 10 en Col. 2 : 16, 17 wel duidelijk, dat Paulus zich daar richt tegen het onderhouden van dagen, ook van de sabbatdag, alsof in dezen de mozaïsche wet nog moet gelden. Want dat zou het werk der vervulling in Christus te niet doen”.

Maar hij schrijft dan verder: „Of Paulus nu daarmee ook 'de waarheid en substantie' van de israëlietische sabbat naar het 4e gebod wil wegnemen? We geloven het niet”. Dit niet-geloven delen we met onze coll. Hij ver-

volgt: „Juist in Col. 2 : 16, 17 onderscheidt de apostel 'schaduw' en 'lichaam' als hetgeen is verdwenen en hetgeen blijvend is. In de 'schaduw' van de israëlietische sabbat was het 'lichaam' wel aanwezig: de rust van het werken en het dienen van de HERE, doch door de vervulling in Christus is het schaduwwachtige van die sabbat, al wat die sabbat mozaïsch bepaalde weggenomen, en 'het lichaam' geheel in het licht gekomen: de rust van het werken en het dienen van de HERE”.

Hierbij vragen we ons af, wat dan wel het schaduwwachtige van de sabbat moet zijn, dat weggenomen werd, als ook het niet-werken tot het lichaam behoorde. Coll. Francke had dat wel eens nauwkeurig mogen omschrijven.²⁾

Ik geloof, dat dit de fout van coll. Francke is, dat hij het 'werken' als iets niet-goeds of althans als iets onvolkomens beschouwt, als iets dat niet past bij de rust, die ons is toegezegd. Hij meent dan ook wel, dat als de eeuwige sabbat gekomen is, wij mensen helemaal niet meer werken. We hoorden hem immers reeds zeggen, dat eens de gehele schepping zou overgaan in de definitieve stand en toestand van rust.

En dit nu achten wij bepaald onjuist. Dat de mens werkt is geen onvolkomenheid. Maar, zoals we ook in ons vorig art. 6 hebben aangewezen, dit is de nood van ons mensen, dat sinds de zondeval het werken van de mens het stempel draagt van de vloek. Het O.T. sabbatsgebod bedoelde niet maar de mens een vrije dag te geven, waarop hij niet werken hoefde en mocht, maar om hem los te maken van de vloek der zonde. En dit O.T. sabbatsgebod is nu vervuld in Christus, want Christus verlost ons in werkelijkheid van de vloek der zonde.

Daarom ligt de zin van het sabbatsgebod in het zien op Christus. De eis van het 4e gebod is voor de Kerk van het N.T.: leven uit het geloof in Christus en de door Hem aanbrechte verlossing.

In dit verband heb ik ook gezegd, dat de Kerk van het N.T. het zo heeft verstaan.

Coll. Francke geeft mijn mening aldus weer: „dat de nieuwtestamentische kerk het nu zó verstaan heeft, dat met de vervulling door Christus de sabbat is vervallen en daarvoor niet de zondag in de plaats gekomen is”. Maar dat is geen juiste weergave van mijn woorden. Zeer zeker is de zondag in plaats van de sabbat gekomen. Maar de zondag is niet een op de 1e dag der week geplaatste sabbat. En dat hebben de eerste christenen ook verstaan. Ze hebben zich niet aan het niet-mogen-werken gebonden geacht. We hebben daar verschillende argumenten voor genoemd. Coll. Francke maakt zich daar nu goedkoop van af door te zeggen, dat het gedrag der eerste christenen niet normatief is. Op zich zelf is dat wel waar. Maar hij had zich dan wel enige moeite kunnen geven om duidelijk te maken hoe het mogelijk was, dat de Kerk eerst zovele eeuwen later de werkelijke betekenis van het 4e gebod ging verstaan, hoe het mogelijk was, dat een Kerk, die steeds meer tekenen van verbastering ging vertonen en weer naar werkelijkheid neigde, de eis des Heren in dezen beter verstond en opvolgde, dan de eerste christenen, die nog dichter bij het Evangelie der genade leefden.

Wij blijven er dus bij, dat wat het 4e gebod van ons eist in onze Cat. voortreffelijk wordt weergegeven. Het 'niet-werken' hoort er niet bij.

Wanneer wij het zo stellen maken wij ons niet schuldig aan coccejanisme noch aan libertinisme.³⁾ Wij **ontbinden** zo de wet niet, maar zoeken haar **vervulling**, haar werkelijke en volle zin.

Want is dit libertinisme, wanneer ik zeg: de eis van het 4e gebod is, dat ik alle dagen mijns levens van mijn boze werken ruste, de Here door zijn Geest in mij werken late en alzo de eeuwige sabbat in dit leven aanvange; dat ik daartoe geroepen ben inzonderheid op de sabbat, dat is op de rustdag, tot de gemeente Gods naarstig te komen om Gods Woord te horen, de sacramenten te gebruiken, God de Here openlijk aan te roepen en den armen christelijke handreiking te doen; en dat ik daartoe moet zorgen voor de onderhouding van de kerkdienst of het predikambt en de scholen? Maakt iemand die zo spreekt de wet Gods krachteloos en is hij iemand, die naar libertijnse wijs zijn boze lusten wil volgen?

Men deed beter in plaats van vlot klaar te

staan met smadelijke woorden, waarbij men de goede naam van zijn naaste niet ontziet, eerst eens zorgvuldig te overwegen of er goede redenen voor zijn.

Tenslotte of de glijdende werkweek al of niet aanvaardbaar is, (en zo staat het met elk werken op zondag), dat wordt uitgemaakt door de vraag of ik daardoor belemmerd word de eeuwige sabbat in dit leven aan te vangen, verhinderd word tot de gemeente Gods te komen en de kerkdienst te onderhouden, i.e.w. of ik daardoor verhinderd word als een goed christen te leven uit het geloof in Christus en het door Hem gewerkte heil. Het wordt niet bepaald door het feit, dat daardoor het schema van 6 dagen werken en 1 dag rusten wordt verbroken. Dat schema behoorde tot het schaduwachtige en is voor de kerk van het N.T. vervallen.

Wie aan dit schema nu nog wil vasthouden is aan het wetticisme niet ontkomen en aan al de verwickelingen, die daarmee verbonden zijn.⁴⁾

Roodeschool.

H. Venema.

¹⁾ Bij Visser a.w. blz. 41.

²⁾ Het kan ook niet liggen in de verandering van de dag. Want volgens coll. Francke laat de letter van het 4e gebod ruimte om de 7e dag der week naar de 1e te verzetten. Zie 5e art., 12. Ik geloof dit niet. Want bij het verplaatsen naar de 1e dag vervalt de verwijzing: zes dagen zult gij arbeiden enz. Want God heeft niet eerst één dag gerust en toen gewerkt. M.i. is het verplaatsen van de rustdag naar de 1e dag der week veel ingrijpender dan coll. Francke denkt. Het is een

bewijs, dat het schema 6 dagen werken en 1 dag rusten niet meer geldt.

³⁾ Coll. Meijerink was blijkens een recensie van coll. Francke's preken „De oud-testamentische Sabbat” in het Gereformeerd Gezinsblad van 21-6-61 zo vriendelijk aan de betiteling coccejaans nog die van libertinistisch toe te voegen. Wel noemde hij mij niet met name. Maar hij kent maar 3 mogelijkheden: Je bent het met coll. Francke eens en dan goed gereformeerd of je bent puriteins-wettisch of anders coccejaans-libertinistisch. De conclusie ligt voor de hand.

⁴⁾ Tot welke verwickelingen men komt, blijkt wel hieruit, dat volgens de genoemde recensie coll. Francke stelt, dat de Schrift niet toelaat, dat de melk op zondag naar de fabriek vervoerd wordt, omdat dit op economische motieven berust. Ik ben wel enigszins nieuwsgierig hoe coll. Francke dit bewijst. Onder het O.T. mocht men ook geen vuur aan steken en geen houtspokken. En daarin speelden economische motieven toch geen rol.

Coll. Meijerink deelt in dezen het gevoel van coll. Francke niet. Hij schrijft: „Zou het b.v. ook eens niet kunnen wezen dat vervoer van de melk op zondag naar de grote koelinstallaties op de fabrieken een veel eenvoudiger en effectiever methode van bewarings- en beschermingsdienst was, dan de vaak gebrekkige en omslachtige conserveringspogingen door particulieren?” Dus deze laat het al of niet geoorloofd zijn van zondagswerk bepalen door de eenvoudigheid en effectiviteit ener methode. Is dat een Schriftuurlijk bepalingsbeginsel?

Het lijkt coll. Meijerink verder gevaarlijk in de dienst des Woords met stellige uitspraken te komen, wier honorering in de praktijk misschien onmogelijk zou blijken te zijn. Hoe heb ik het nou? Speelt de praktijk een rol in het bepalen van wat op zondag al of niet mag?

„Wij wilden Jezus wel zien”. De bedoeling was wel duidelijk: De schrijver van dat briefje begeerde in de prediking van Jezus Christus te horen. Waarschijnlijk had ik in mijn stichtelijk woord aan die begeerte niet voldaan. Het was goed dat een broeder, die zich later bekend maakte, mij dit liet voelen.

Ik weet, dat kritiek op de preken gemakkelijk is en dat de kunst moeilijk is. Ieder preke naar de gaven, die God hem gegeven heeft en ieder doe het op de wijze, die bij z'n aanleg en gaven past. Maar niemand vergete, dat Jezus Christus, de Redder van zondaren, steeds weer moet worden verkondigd. Zelf hoor ik zelden een ander preken. Maar de klacht van niet weinigen in onze kerken is: Wij horen zelden het Evangelie prediken. Ik kan niet beoordelen of die klacht altijd gegrond is. Maar het komt me voor, dat er wel enige waarheid in schuilt. Sommige predikers schijnen meer de kerk dan het Evangelie te verkondigen. Dat de kerk in de prediking wel eens ter sprake komt en moet komen zal niemand betwisten. Maar ik lees nergens: Predik de kerk. Maar wel: predik het Evangelie. Aan die opdracht zullen we ons moeten houden.

Ook komt het voor, dat van de kansel wordt aangedrongen op het lezen van een met name genoemde krant. Of dat een bepaalde vereniging of organisatie in de prediking wordt „aanbevolen” om een zacht woord te gebruiken. Ik zou willen vragen: Behoort dat tot de opdracht, die de Here geeft? Kan men zulk een „aanbeveling” geven als het Woord des HEREN? Ieder zij in eigen gemoed ten volle verzekerd. Maar ik wil wel zeggen, dat ik daarvoor de moed niet meer heb. Als ik mij wel herinner heb ik het ook wel eens gedaan. Ik zal voor jaren de „Standaard” wel eens genoemd hebben als het blad, dat een christen lezen moest. Met het gevolg, dat dit blad nog algemeen gelezen werd, toen er lang al niet veel meer van deugd. Toen heb ik mij voorgenomen dat nooit meer te doen. Een ander voorbeeld. Indertijd trok men mij aan m'n jas en spoorde men mij aan om te waarschuwen voor een maatschappelijke organisatie. Toen heb ik geantwoord, dat ik dan in de eerste plaats goed moest weten, dat het daar goddeloos toeging. Wat ik helemaal niet wist. In de tweede plaats merkte ik op, dat maar één lid van de gemeente van die organisatie lid was. En dat het geen zin had om heel de kerk te waarschuwen als maar één lid die waarschuwing nodig had. Voorts ben ik van mening, dat de gemeente van Christus uit mondige leden bestaat. Die vanaf de kansel niet als onmondige kinderen moeten worden behandeld. Zeker, ze moeten uit de Schriften onderwezen worden. Hun moet het Evangelie verkondigd worden met bevel van geloof en bekering. Hun moet worden voorgehouden „al wat de Here bevelen heeft”. Zo moeten zij leren de HERE te kennen in alle wegen en Hem welbehagelijk te zijn. Maar ze houden hun eigen verantwoordelijkheid en moeten zelf in vele dingen kiezen. Als ze daarin de HERE maar kennen. Dan hoeft hun van de kansel niet worden voorgezegd welk blad ze moeten lezen en van welke vereniging ze lid moeten zijn en naar welke school ze hun kinderen moeten sturen. Dat „moeten” bevalt mij niet. Daar zit iets wettisch in naar mijn smaak. Daar heeft het Gereformenddom nogal veel last van gehad dunkt mij. Laat ons daar vrij van blijven en ons daar anders vrij van maken.

Nog een opmerking moge volgen. Laten allen, die tot zekere arbeid in Gods Koninkrijk worden geroepen zich concentreren op de hoofdzak. Op hun eigenlijke taak. Ik heb een dominee gekend, zeer ijverig en zeer trouw, een man die de HERE vreesde en diende met grote gewilligheid naar mijn oordeel. Ik had veel respect voor hem. Maar één gebrek had hij dunkt mij, hij versnipperde zijn kracht door achter allerlei klusjes aan te lopen, die hij gerust aan anderen kon overlaten. Hij vertelde mij eens, dat hij in de nacht was opgestaan en in zijn agendum het zeventigste bezoek had opgetekend, dat hij moest brengen. Hij somde ze op en ik kreeg de indruk, dat de helft daarvan niet tot zijn werk behoorde.

Voor enige tijd had ik een gesprek met iemand over een gemeenschappelijke kennis. Hij had iets geniaals. Maar we waren het er over eens dat z'n leven eigenlijk wat mislukt was, omdat hij zich niet kon concentreren op

Gewoon doorgaan

Laat ik beginnen met een misverstand op te ruimen. Een misverstand aangaande wat ik op een vergadering in Zwolle heb gezegd. Wat ik daar gesproken heb komt wel ongeveer neer op bovenstaande woorden: Gewoon doorgaan. Zo is het ook wel doorgedrongen tot sommigen, die niet in Zwolle geweest zijn. Maar een enkele verklaart dit zó, als ik het helemaal niet heb bedoeld. Van betrouwbare zijde wordt mij verteld, dat men deze verklaring geeft: „Gewoon doorgaan D.w.z. gewoon doorgaan met ageren tegen de besluiten van Assen. Actie blijven voeren voor samenspreking, tijdig en ontijdig, legaal of illegaal. Op de duur zullen we dan wel winnen en zal onze partij victorie kraaien”.

Rustig kan ik zeggen, dat dit de bedoeling van deze woorden niet is. Wat ik precies heb gezegd weet ik natuurlijk niet meer. Maar in welke geest ik daar gesproken heb weet ik wel. Ik had namelijk juist een artikel voor Opbouw opgestuurd onder de titel: Ieder ga gewoon met zijn werk door. Het is te lezen in het nummer van 16 juni 1961. Ik zou daarnaar kunnen verwijzen, maar dan zal er van nalezen wel weinig terecht komen. Het lijkt me beter maar enkele zinnen aan te halen:

„Wat moeten we nu doen? Voorstanders en tegenstanders van deze beslissing? Rustig voortgaan met het werk, dat ieder op zijn plaats heeft te doen.... We zullen rustig moeten voortgaan met ons werk. Als het te pas komt mag men gerust zeggen, dat men met de beslissing van Assen niet blij is. Dat broeders die er moeite mee hebben met elkander praten kan niemand kwalijk nemen. We mogen elkaar in onze noden en zorgen toch helpen? Dat ik van massale vergaderingen en acties geen heil verwacht mag ik bekend onderstellen. Maar dat ik geen heil verwacht van een verbod van zulke ondernemingen mag ook bekend zijn. We leven in een vrij land en in een vrije kerk. Maar we zullen alle sensatie moeten vermijden. Een synodale uitspraak is feilbaar....

Wat een predikant heeft te doen? Het Evangelie der genade verkondigen en de gemeente leren onderhouden alles wat de Here geboden heeft. Er is maar één kracht tot zaligheid en dat is het Evangelie van Jezus Christus. Van de verkondiging van dat Evangelie moet niemand zich laten afbrengen door allerlei kerkelijke „kwesties”....

Hetzelfde geldt ook van kerkeeraadvergaderingen. Uit de dagen van de kerkstrijd in de veertiger jaren herinner ik mij hoeveel tijd en energie besteed werd aan de kerkelijke „kwesties”. Het was toen wel eens nodig, maar we hebben er meer aandacht aan be-

steed dan nodig was. Het gewone werk bleef bij dat alles vaak liggen. En op de huisbezoeken ging het al evenzo. Laten we oppassen, dat we het noodzakelijke werk niet laten rusten. Het komt me voor, dat de duivel er plezier van zou hebben als wij maar één kwestie zagen in deze dagen, namelijk of de synode een goed of een kwaad besluit heeft genomen. Laat het gewone werk voortgaan en doorgaan....” In die geest heb ik gesproken op de vergadering te Zwolle. Zó en niet anders heb ik het bedoeld toen ik gezegd heb: Gewoon doorgaan.

In aansluiting op m'n artikel van de vorige week wil ik daarop nog wel even doorgaan. Omdat het m.i. goed is altijd het gewone werk door te laten gaan en vóór te laten gaan. Dat geldt ook van de prediking. Ik heb even nagegaan wat en Wie volgens het Nieuwe Testament moet gepredikt worden. Als voorwerp of onderwerp — beide schijnt hier gebruikt te worden — van de prediking vond ik: het Evangelie, het Koninkrijk der hemelen, genezing voor gebrokenen van hart, loslating voor gevangenen, het aangename jaar des HEREN, bekering, Jezus Christus, het woord des geloofs, het Evangelie van God, het Woord. De Here Jezus heeft tot de discipelen gezegd: „Gaat heen in de gehele wereld, verkondigt het Evangelie aan alle creaturen”. Marcus 16 : 15. Volgens Mattheus 28 : 19 luidde zijn bevel: „Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren, hen depende in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb”. Paulus heeft zijn prediking zó samengevat: „Doch wij prediken Christus de gekruisigde, voor Joden wel een ergernis en voor Grieken een dwaasheid, maar hun die geroepen zijn, beiden Joden en Grieken, prediken wij Christus de kracht Gods en de wijsheid Gods”. I Kor. 1 : 23 v. Het spreekt vanzelf, dat de prediking ook moet overtuigen van zonde. En dat ook moet worden aangedrongen op een godzalige wandel. Maar de kern van het Evangelie is toch altijd weer: Jezus Christus, de gekruisigde en de opgestane.

Het schijnt voorgekomen te zijn, dat iemand na een preek van de gekruisigde en de opgestane Christus moet gezegd hebben, dat dit maar „flauwe kost” was. Daarop kwam het tenminste neer naar mij verteld is. Als dit waar is dan is dit niet anders dan schandelijk te noemen. Zo denk ik er in elk geval over. Toen ik voor vele jaren als candidaat een stichtelijk woord ergens sprak lag er 's middags een briefje op de lessenaar:

z'n eigenlijke werk. Hij was gemakkelijk af te leiden voor allerlei prutswork, had bovendien verschillende liefhebberijen, die hem veel te veel in beslag namen. Zodat er van z'n leven niet zoveel terecht kwam als mogelijk was geweest. Dat gevaar bestaat er ook voor arbeiders in Gods Koninkrijk.

Er zijn enkele begaafden, krachtig van lichaam en geest, die van alles en nog wat kunnen doen. Zonder dat hun eigenlijke werk in het gedrang komt. Wie zal daar kwaad van zeggen? Maar dat zijn enkelingen. Over het algemeen hebben wij zulke krachten en gaven niet. Daarom zullen de meesten zich moeten concentreren op hun eigenlijke taak. Waartoe ze geroepen zijn. Door de HERE. Aan Wie wij allen verantwoordelijkheid schuldigen zijn. Ik wil wel bekennen, dat ik mij nogal eens van de hoofdzaak heb laten afleiden. Soms bewust, soms onbewust. Meestal kent men z'n fouten als het te laat is. Soms ligt een zeker deel van ons werk ons niet. En dan maken we ons er van af of stellen het uit. We zien tegen een moeilijk bezoek op. Dan maken we ons wijs, dat het toch ook niets geeft. Of we bedenken een ander smoesje. Maar het werk, dat gedaan moest worden, blijft ongedaan. En ons geweten is er achteraf niet rustig op.

Ik herinner mij een voorbeeld uit eigen leven. Er lag een zieke vrouw in een stad, die voor mij niet gemakkelijk te bereiken was. Ik beloofde aan de familie de patiënte in het ziekenhuis eens te bezoeken. Maar het bleef er bij. Ik stelde uit. Van dag tot dag en van week tot week. Net zolang, tot ze ongeveer hersteld was en ze naar huis zou komen. Toen stapte op zekere morgen een ouderling, die van mijn belofte wist, op mij af en zei:

„Als u uw belofte nog houden wilt dan moet u voortmaken. Overmorgen komt ze thuis”. Hij was een man, die stipt was in het doen van zijn taak. Van hem kon ik het hebben. Ik ben direkt op stap gegaan en heb gedaan wat ik beloofd had. Maar het was niet zo mooi, dat ik daartoe aangespoord moest worden. Had ik het niet gedaan, dan had ik wellicht het vertrouwen van heel die familie verloren.

Zulke dingen komen nog voor. Ze moesten niet voorkomen. Het moest niet gebeuren, dat een van elders ingekomen lid der gemeente, die in grote nood is, wél bezoek krijgt van sociale zaken of van de diaconie of van de commissie van beheer, terwijl herderlijke zorg van dominee of ouderling achterwege blijft. Ik weet wel, dat sommige gemeenten veel te groot zijn. Maar waarom dan niet meer herders en leraars beroepen? Als gemeenten van 200 zielen een eigen dienaar des Woords onderhouden „met God en met ere”, mag het dan voorkomen, dat er gemeenten zijn, waar iedere herder duizend zielen ter verzorging heeft? Hoe kan dan een herder zijn schapen kennen? Hij kent ze nauwelijks bij naam. Wat komt er dan van de massale catechisaties terecht? Hoe kan men dan zorg hebben voor de ellendigen en zwakken en hen die dreigen af te vallen? Ik zou wel willen dat deze zaken de aandacht hadden. Dat is belangrijker dan allerlei „kwesties”, die nu soms kerkeraden en meerdere vergaderingen bezig houden. Zó, dat soms de verzuchting wordt geslaakt: Ik heb zoveel vergaderingen meegemaakt. En ik heb het geloof behouden!

H. J. Jager.

Was de opstand in 1572 wel een opstand?

II

(Bij het vijftienvijftigjarig hoogleraarschap van P. Geyl).

Tot nu toe bespraken we het uitbreken van de opstand in de zeesteden. Hoe ging het echter met de grote steden in het hart van Holland? Bor en Wagenaar zijn daar veel beknopter over. Wel wijzen zij op de grote betekenis van de verrassing van Bergen (24 mei 1572) door Lodewijk van Nassau voor de voortgang van de opstand. „Het verrassen van Bergen was, midlerwijl, oorzaak van het omslaan der meeste Hollandse Steden, en der stad Zierikzee in Zeeland”.¹⁾

Nu heeft een leerling van Geyl, dr J. C. Boogman — thans zijn opvolger op de leerstoel van de vaderlandse geschiedenis te Utrecht — in het „Tijdschrift voor Geschiedenis” in 1942 een brede studie gewijd aan de overgang van Gouda, Dordrecht, Leiden en Delft. Vermoedelijk inspireerde de duitse bezetting de schrijver tot deze interessante studie over de bevrijding van ons vaderland in vroeger eeuwen.

Hij wijst allereerst op enkele algemene factoren, die het uitbreken van de opstand in de zomer van 1572 in deze steden gunstig hebben beïnvloed. In de eerste plaats waren de sociaal-economische factoren gunstig. Maar Boogman geeft toe, dat de religieuze factor „misschien nog belangrijker geacht moet worden dan de bovengeschetste economisch-sociale”.²⁾ Daar kwam dan bij de uitermate gunstige militaire positie na de val van Den Briel en de verrassing van Bergen.

Vooraf na de laatste gebeurtenis ging het opeens ook in het hart van Holland rommelen. In Gouda droegen bij een optocht ter gelegenheid van Sacramentsdag, een soort carnaval dus, op 5 juni drie jonge mannen op hun wapenen afbeeldingen van de Prins van Oranje, die Alva overwonnen ter aarde hield! Of de Prins toen reeds op de verbeelding van het volk werkte! Op 19 juni had Jonker Adriaan van Swieten met enkele waaghalzen het naburig Oudewater verrast. De „ondergrondse” kwam nu in Gouda in actie! Hier is het verhaal van Boogman aan te vullen met Bor, die op dit punt weer wat uitvoeriger is. Hij levert ons een briefje over, dat zekere Herman Sterre uit Gouda aan de munter Aertss te Oudewater zond en dat typerend is voor zulke ondergrondse boodschappen:

Weet Syvert Aertss dat hier alle dingen

gereet is, en wilt u morgen vroeg de klok vier uren voor de Cleywegs poort voegen, want soude faelgeren so zijnse al op een vleysbank, niet meer dan blijft gesont.

Herman Sterre.³⁾

De boodschap werd begrepen en in de vroege morgen van 21 juni stond Van Swieten met zestig soldaten en burgers voor de poort van Gouda. Het „verzet” opende, ondanks enig verweer van de wacht, de poort en Van Swieten rukte de stad binnen. De schutterij kwam in verwarring. Een schutter wilde het vuur openen, maar een ander riep: „wat wild ge schieten, 't zijn onze eygene burgers”. Eén van Van Swietens mannen was te paard en galoppeerde op zijn eentje de stad rond en intimideerde ieder, die aanstalten maakte de straat op te gaan. Intussen werd op het stadhuis de overgave van de stad geregeld. Bor vertelt hier de befaamde anecdote, dat een van de Burgemeesters, uit vervaartheid vliedende, geraakte in een Weduwenhuis, haer biddende hem te willen bergen, zij wees hem een Spinde daer zij hem in sloot, en hij vragende of hij daer zeker was, antwoorde sy: Och ja Heer Burgemeester: mijn man is daer so dik in verborgen geweest, als gij en andere hem quamen zoeken en de Castelein daer voor stond.⁴⁾

Op 25 juni zwoer de magistraat trouw aan de Prins. Overigens bleef het in Gouda nog lange tijd roerig en duurde het nog maanden voor de toestand geconsolideerd was.

Dordrecht was veel meer dan Gouda een stad van schippers en varensgezellen. Dadelijk na de val van Den Briel was de situatie er voor de regering reeds critiek. Op 8 april verscheen Bossu met zijn beslijkte soldaten uit de ondergelopen polders van Voorne voor de poorten van de stad, maar de magistraat liet hem niet binnen. De regering, die het belang van deze koopstad, de oudste en voornaamste stad van Holland, besefte, zond Quaderebbe, gouverneur van Breda, naar de stad om haar in de hand te houden. Er verschenen in Dord inmiddels op de schuttingen al schimpschriften op Alva en de tiende penning. Na de val van Gouda profiteerden de Geuzen onmiddellijk van de situatie. Op 23 juni ankerden 10 Geuzenschepen voor Papendrecht in het gezicht van de stad. De spanning steeg er tot een hoogtepunt. In de nacht van 23 op 24 juni namen de schutters vanuit de stad contact op met de mannen op

de vloot. De oud-Raad van de stad kwam op 24 juni in een dramatische zitting bijeen om de situatie het hoofd te bieden. De schutters stelden de vergadering een brief van Oranje ter hand. De oudschepen Adriaan van Blijenburg bekende op dat moment, dat hij zelf de Prins reeds eerder geschreven had, en toonde een tweede brief van Oranje. Tijdens het tumult, dat nu ontstond, sloop hij uit de vergadering en liet zich met Muys van Holy, een medestander, naar de vloot roeien. Bij het naderen van de vloot weigerden de schutters te schieten. De raad koos eieren voor zijn geld en ging met de Geuzencommandant Enthos van Mentheda over de capitulatie onderhandelen. Op 25 juni werd het verdrag getekend en 200 Geuzensoldaten trokken de stad binnen. Ook in Dordrecht bleef de toestand nog lange tijd daarna labiel.

Nu was Leiden aan de beurt. In deze stad, waar in 1567 een gereformeerde gemeente was met 284 communicanten, was alle verzet in de jaren van 1568 lam geslagen. „Lijdelijk liet zich de stad in 1571 de beproeving van een Spaans garnizoen op de hals schuiven. Alle élan, alle vitaliteit van de bevolking scheen gebroken”.⁵⁾ De gebeurtenissen aan de zeezijde gaven echter ook hier de burgers moed. Op 8 mei deed de magistraat een publieke bekendmaking, dat aan de Geuzen geen hulp mocht worden verleend. Op 21 juni trok Van Swieten, die in de buurt van Leiden woonde en daar contacten had, Gouda binnen. Bor noemt als zodanig nadrukkelijk Pauwel Buys en de wachtmeester der schutterij Meus Haviks. De massa der bevolking kwam nu in beweging. Op 23 juni reeds dwongen zij de burgemeesters de belofte af een Geus garnizoen in te nemen. Het duurde nog enkele dagen vóór dit bij verdrag geregeld was en hoe gespannen intussen de situatie te Leiden was, bewijst het verhaal, dat de burgemeesters bij de Breestraat een galg lieten oprichten met het oog op plunderaars. Eindelijk, op 26 juni, trokken 160 Geuzen de stad binnen. Evenals in Gouda en Dordrecht bleef ook in Leiden de situatie lange tijd labiel en trachtte de reactie de stad opnieuw in handen van de Koning te spelen.

Delft ging als laatste grote hollandse stad tot de Prins over, maar eerst nadat de spaanse troepen Rotterdam en Delfshaven hadden ontruimd. In de nacht van de 22ste op de 23ste juli verliet de laatste spaanse soldaat Rotterdam. Op de bekende Statenvergadering in Dordrecht hadden de afgevaardigden van de overige steden reeds hun misnoegen te kennen gegeven over de houding van Delft en plannen beraamd om daar verandering in te brengen. Op 26 juli trok Lumey de stad binnen en de volgende dag legde de magistraat de eed op de Prins af. Toch waren er onder de regenten nog heel wat tegenstanders van Oranje. Boogman deelt mede, dat er onder de veertig regenten (4 burgemeesters en schepenen) 12 „glippers” waren, waaronder de vier in 1572 regerende burgemeesters. Het zou ook hier enige tijd varen voor het nieuwe bewind geconsolideerd was.

Boogman concludeert aan het einde van zijn opstel, dat telkens de stoot van buiten af voor de overgang tot de Prins heeft beslist. Die stoot kwam van de Geuzen. Zij waren de „activisten” van de opstand en werden gerecrueteerd „uit alle lagen van de bevolking, van edelman en regentzoon tot eenvoudig visser”.⁶⁾ Zo labiel was de toestand in Holland nog tegen het einde van het crisisjaar 1572, dat Arent van Dorp tijdens de grote opmars van Alva naar het hart van Holland in het najaar van 1572 in een particuliere correspondentie schreef, dat velen toen schenen „Zijn Excellentie te schuwen peysende omme hen zelve in 't perticulier te salveren”. Alleen de „schandelijke moort, geperpetreert over die van Naerden” had bij de Hollanders een wanhopige moed verwekt.⁷⁾ De conclusie van Boogman aan het einde van zijn overzicht van de opstand in Holland in die spannende zomer van 1572 is, „dat wij veel meer dan dat bij de traditionele voorstelling de gewoonte is, de nadruk moeten leggen op 't godsdienstig karakter van de strijd, waarin de Europese tegenstelling tussen Katholiek en Protestant werd uitgevochten”.⁸⁾ Het „religionis causa” was in dat eerste uur krachtiger dan het „libertatis causa”!

* * *

Was de opstand in 1572 wel een opstand? Wat was de kern van de gebeurtenissen in

Holland in dat — ondanks alles — roemruchte jaar?

We wijzen op de volgende punten, die als conclusie uit het boven geschetste beeld van dat jaar getrokken kunnen worden:

1. Uit de correspondentie en handelingen van Oranje in de jaren tussen 1568 en 1572 bleek ons, dat zowel regenten als gewone burgers contacten met Oranje onderhielden gericht op de bevrijding van de Nederlanden. Een eerste in 1570/1571 ondernomen poging mislukte;

2. Uit Bors verhaal over de gebeurtenissen in de zesteden Vlissingen, Veere en Enkhuizen in de meimaand van 1572 is duidelijk op te maken, dat zich in elke stad medestanders van de Prins bevonden, die de burgerij in beweging brachten en in samenwerking met de van buiten komende hulp der Watergeuzen de omwenteling bewerkten;

3. Na de val van Bergen plantte de opstand zich voort tot in het hart van Holland. De grote steden Gouda, Dordrecht, Leiden en Delft verklaarden zich in juni en juli 1572 voor de Prins. De vanuit de kuststrook komende Watergeuzen ondervonden hier steun zowel van regenten als van burgerijen;

4. De opstand was geen massale volksbeweging. Nog lange tijd bleef de situatie in verschillende steden labiel;

5. De kracht van de opstand lag in eerste aanleg bij de gereformeerden. Zij vormden de kern van de beweging, zowel bij de Geuzen en de ballingen van buitenaf, als bij de bevolking zelf. Zij waren het, die deze op het beslissende moment meesleepten

* * *

We schreven dit artikel naar aanleiding van het zilveren jubileum van P. Geyl als hoogleraar. We zijn van oordeel, dat Geyl de grote betekenis van het calvinisme voor de eerste fase van de opstand enigszins onderschat. Zonder de gereformeerden was er in 1572 in de hollandse steden van de opstand niets gekomen en had de Prins geen bruggehoofd verkregen in Holland en Zeeland voor zijn verbitterde strijd tegen Spanje in de heroïsche jaren 1572 tot 1576. Alles wat er na 1576 en de Pacificatie van Gent gebeurde is ondenkbaar zonder de grote gebeurtenissen van 1572 en het aandeel van de gereformeerde daarin.

Aan het slot van zijn artikel in „De Rotterdammer” maakt drs G. Puchinger enkele waardevolle opmerkingen over de betekenis van Geyl voor de wetenschap der geschiedenis. „Er is”, aldus Puchinger, „bij sommigen de neiging om Geyl als een soort definitieve formulator onzer geschiedenis of althans onzer geschiedschrijving te kenschetsen. En er zijn anderen, vooral van orthodox-protestantse huize, die hem liefst negeren, zelfs ongelezen laten, omdat Geyl een grote verwarring brengt in de geschiedvisie van het oude gereformeerde protestantisme”. Puchinger wijst deze uitersten van de hand. Hij is van oordeel, dat het werk van Geyl wacht op een antwoord „uit de kringen die geestelijk uit Groen van Prinsterer leven”. Er is inderdaad, vergeleken met vroeger, een grote achterstand in de orthodox-protestantse geschiedschrijving na de oorlog en ze zal zeker niet ongestraft aan het oeuvre van Geyl voorbij kunnen gaan.

Op één punt neigen we ertoe met Puchinger van mening te verschillen. Hij acht nl. Gerretson groter geest dan Geyl. Nu is het niet eenvoudig maatstaven te noemen om grootheid van geest te beoordelen. We ontzeggen deze aan Gerretson niet. We zijn echter wel van oordeel, dat de zakelijkheid en exactheid van Geyls geschiedschrijving het op de duur zullen winnen van de romantiek van Gerretson. Daarom kunnen we met het door Puchinger op dit punt gegeven oordeel niet zonder meer instemmen.

Enschede.

R. H. Bremmer.

1) Wagenaar, *Vaderlandsche Historie*, VI, 1752, blz. 365.

2) J. C. Boogman, *De overgang van Gouda, Dordrecht, Leiden en Delft in de zomer van het jaar 1572*, in: *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 1942, blz. 84.

3) *Bor*, fol. 275.

4) *t.a.p.*

5) Boogman, *a.a.*, blz. 100.

6) *Idem*, blz. 111.

7) Bij Boogman, *a.a.*, blz. 112.

8) *t.a.p.*

OPVOEDING EN ONDERWIJS

STRUIKELBLOKKEN

Een Burenruzie.

Enige tijd geleden stond er een berichtje in de krant, waarin sprake was van een burenruzie. De oorzaak van de twist lag in het luidruchtige spel van enige kinderen. Een nerveuze straatbewoner raakte door de herrie zó geprikkeld, dat hij één der jongens greep en hem een flink pak slaag toediende zodat het kind bloedend gewond werd. De vader van het lijdend voorwerp zag het, stootte er op af en... een vechtpartij tussen vader en de aanvaller was het resultaat. 't Gevolg: politie, rechtszaal, straf.

Het spreekt vanzelf dat de vader voor zijn zoontje in de bres sprong. Het ouderhart verdraagt het niet dat zijn kind onrecht aangedaan wordt. En dat is te begrijpen, want de ouders zijn de natuurlijke beschermers van hun kinderen. Vader en moeder zijn het schild waarachter het kind beschutting vindt.

Maar nu is het vreemd dat de ouders zélf het kind vaak onrecht doen. Dikwijls gebeurt het in onwetendheid, onbedoeld, maar het feit is er niet minder schrijnend om. Ze waken er voor dat anderen struikelblokken op de weg van het kind leggen, terwijl ze zelf hun stenen voor de voeten werpen zodat ze vallen en zich bezeren.

Onopzettelijk, onwetend. Maar als we 't eens bemerken dat er eigenlijk iets niet in orde is, dat wij ten opzichte van het kind te kort geschoten zijn, dan zijn er honderd excuses om onze fout goed te praten. Wij halen niet graag bakzeil en we zijn meesters in 't camoufleren. Maar het kind ziet scherper dan we denken. Het proeft de bittere smaak van onze **onrechtvaardigheid**; het komt in opstand tegen onze **ijdelheid** en er is pijn en ontreding als het door onze **haast** tevergeefs aan het ouderhart klopt.

In een uit het Deens vertaald boek las ik enige voorvallen die het bovenstaande illustreren. Vrij weergegeven volgen ze hier. Tot mijn spijt zijn mij de titel van het boek, is zelfs de naam van de schrijver mij ontgaan.

Een Onrechtvaardige Rechter

De schoolbel heeft geluid. 't Is speelkwartier. Weldra is het op het plein van de dorpschool een drukte van belang. De kinderen stormen naar buiten, hollen en draven, springen en schreeuwen en spuien zo hun opgehoopde energie.

Maar ginds, in een afgelegen hoekje, ligt een kleine jongen op zijn knietjes. Hij is zó verdiept in zijn werk dat de andere kinderen niet voor hem schijnen te bestaan. Een scherpe schelp is zijn ploeg. Daarmee trekt hij voren in de grond. Dan neemt de kleine boer in de dop kiezelsteentjes en strooit die bij wijze van zaaizaad in de opengeploegde aarde. Tenslotte haalt hij een stuk van een oude haarkam te voorschijn, maakt daarmee de kluiten fijn en dekt hiermee het zaad toe. Nu ligt de akker kant en klaar. Met een gezichtje, stralend van voldoening, overziet de kleine het resultaat van zijn werk.

Doch een grote, plaagzieke jongen ziet het, sluipst naar het ventje toe en geeft het geniepig een schop zodat het voorover tuimelt. Schreiend, met een bloedneus, blijft het daar liggen.

Op het plein is echter nog een andere jongen, Holgert. 't Is een in zichzelf gekeerde knaap die, tegen de muur geleund, staat te kijken naar wat er zoal op het plein gebeurt. Holgert is één van die typen, die zich niet wagen in het gewoel, maar liever aan de kant staan. Ofschoon hij niet meedoet met de spelen der anderen, leeft hij toch intens met ze mee. Dat is te zien aan zijn gezicht, aan zijn houding. Soms komt er een bedenkelijke trek op zijn gelaat; even later barst hij in lachen uit. 't Lijkt op een afstand een saaie Piet, maar in werkelijkheid bruist het daarbinnen en innerlijk speelt hij met zijn makkers mee.

Welnu, Holgert heeft ook gezien wat er zich in het afgelegen hoekje van het plein afspeelde, heeft de laffe daad van zijn klasgenoot gemerkt. En nu veert hij plotseling op. De jongen borrelt opeens over van activiteit. Hij holt het plein op, vliegt tussen de andere kinderen door, neemt het schreiende jongentje in zijn sterke armen, draagt het troostend naar de pomp en wast, voorzichtig als een moeder, het met vuil en bloed be-

smeurde gezichtje. Dan zoekt hij een zonnig plekje op en zet het nog snikkende kind daar neer.

Maar Holgert is nog niet klaar. Zijn van woede troebele ogen zoeken de misdadiger. Daar zien ze hem. En nu gaat er iets ergs gebeuren. Een greep, een stomp, en hij slaat de lafaard tegen de grond. Dan bukt hij zich, grijpt de jongen in zijn borst, beurt hem op en beukt de knaap weer neer en nog eens, en nog eens en misschien zou hij een ongeluk begaan hebben als niet een meisjesstem angstig geroepen had: „Houd op! Houd op!”

Dat brengt hem tot bezinning. Holgert staat een ogenblik roerloos; dan bukt hij zich, neemt zijn slachtoffer voorzichtig op en... zet hem naast het andere ventje in het warme zonnetje. En daarna? Holgert keert zich om, zijn handen in de zakken, het hoofd gebogen, en gaat zijn lokaal binnen, laat zich in een bank neerploffen, verbergt het gelaat in de handen en barst in huilen uit.

Vreemd?

Och, Holgert is een knaap met een sterk ontwikkeld rechtvaardigheidsgevoel. Daarom had hij de jongen, die zich zo laf gedroeg, afgeranseld. Maar nu ziet hij plotseling zijn eigen fout. Hij heeft het slachtoffer van zijn gerechtigheid te zwaar gestraft en hij zou het nog zwaarder gestraft hebben als dat fijne meisjesstemmetje hem niet tot zichzelf had gebracht. In zijn drift heeft hij gebeukt en geslagen ver boven de maat en nu klaagt zijn rechtvaardigheidsgevoel hem aan. Hij, die een ellendeling heeft willen straffen, voelt zichzelf nu een ellendeling. Hij, die het kwaad had willen wreken, bedreef op dat ogenblik zélf kwaad. En dat grijpt de grote, sterke jongen zó aan, dat hij als een klein kind zijn verdriet zit uit te snikken.

De jonge Holgert heeft het ervaren hoe moeilijk het is rechtvaardig te straffen. Die ervaring doet ieder op aan wie de opvoeding van kinderen is toevertrouwd. En het moeilijkste is, je eigen kinderen te straffen. Vooral bij hen mengen onze fouten zich in het strafproces en dat maakt ons tot onbekwame rechters. Laten wij daar angstvallig voor waken. Holgert had zich door zijn drift tot onrecht laten verleiden. Maar naast hem dienen, schuld bewust, menige vader en moeder te gaan staan. Die ellendige drift! Hij brengt de hand te snel, te krachtig in beweging en doet de verwijten te hard en te bitter klinken. En op datzelfde ogenblik is de rechter de schuldige, want een rechter die boven de maat straft is één, die zichzelf misgaat, die dus zelf strafbaar is.

En dan is er onze trots, onze ijdelheid. Wat weegt zij vaak zwaar op de smalle schouders van het kind. Als het thuiskomt met slechte rapportcijfers of het moet blijven zitten, dan is vader doorgaans boos en verontwaardigd. Is die boosheid, die verontwaardiging niet voor een groot gedeelte het gevolg van gekwetste ijdelheid? Hij schaamt zich als hij denkt aan de familieleden en kennissen en hij tracht zich zelf weer enigszins in evenwicht te brengen door streng te straffen of, nog erger, door het slachtoffertje te kleineren door het te negeren. Is het niet veel wijzer en rechtvaardiger rustig de oorzaken van die slechte cijfers en dat zitten blijven op te sporen en het kind begrijpend en bemoeidigend tegemoet te komen, inplaats van het de put in te drukken en het onder een donkere hemel van allerlei bedreigingen te zetten?

Het komt ook voor dat onze geprikkeldheid een nodeloos zwaar accent aan de straf geeft. De dag bracht al zoveel soesah: 't werk wilde niet vlotten; de afwikkeling van een zaak viel niet naar wens uit; een lastige klant heeft ons humeur bedorven; de baas gaf ons een onverdiend standje enzovoort. Wij komen geladen in de huiskamer en zien daar onze jongen met strafwerk van school zitten. Vader moet er zijn handtekening onder zetten. En nu breekt het onweer los. Er wordt gestraft. Maar in die straf leggen wij ook de moeiten, de teleurstellingen van de dag. — En ons kind staat daar straks met wrok in de ziel, beledigd, gewond, want het voelt fijn aan het verschil tussen verdiend en niet verdiend, tussen recht en onrecht.

Straffen is een teer, een moeilijk, een verantwoordelijk werk. Het is een heilzaam medicijn, maar het is bekend dat een medicijn precies afgewogen moet worden, anders is het gevaar groot dat het geen genezing brengt maar onheild veroorzaakt.

De ijdele Dominee.

Wij moeten er in de omgang met onze kinderen rekening mee houden, dat zij ons scherp waarnemend, dat onze fouten en gebreken hen pijnlijk kunnen wonden. Het wil graag naar ons opzien met een blik van eerbied en vertrouwen, maar wee ons als wij door woord of daad of gedrag die eerbied schokken of dat vertrouwen teleurstellen. Dan ontstaat er een kloof tussen het kind en ons. En dat is voor beide partijen erg. De klare kinderoogen dringen dieper in ons wezen door dan wij denken.

In het boven bedoelde boek is er ook sprake van dominee Barnes en zijn zoontje Christiaan. Dominee is een zeer bekend spreker. Vooral als grafredenaar heeft hij grote bekendheid. Als men weet dat dominee Barnes een begrafenis zal leiden dan stromen de mensen van heinde en ver toe en ontroerd luisteren zij naar de predikant. Een oude man, aan wie men op zijn sterfbed naar zijn laatste wens vroeg, gaf ten antwoord: „k Heb niets meer te begeren. 'k Zou alleen graag de rede horen die dominee Barnes aan mijn graf uitspreken zal”.

De pastor was er niet weinig trots op dat hij zo'n gevierd man was. Als hij van een begrafenis thuiskwam kreeg zijn vrouw telkens een uitvoerig relaas over de ontroering van de schare die aan zijn lippen hing. Christiaan, zijn zoontje, merkte vaders hoogmoed. Het deed hem pijn, het verwarde hem. Op de preekstoel en ook aan de graven verkondigde vader de mensen dat zij ootmoedig en nederig moesten zijn, dat zij niet zichzelf moesten zoeken maar de glorie van God. En thuis? Vader deed niets liever dan zichzelf verheerlijken. De dominee op de kansel was een andere dan de dominee thuis. Zie, dat kon de jongen niet verwerken. Het vertroebelde de verhouding tussen vader en hem.

Op zekere dag was er weer een begrafenis. Christiaan moest vader vergezellen. Dominee Barnes sprak met vuur en klem en wist de harten te treffen zodat de mensenmenigte tot tranen toe bewogen was. Alleen Chris kwam niet onder de indruk. Scherp observeerde hij zijn vader die, bij de kist staande, zijn woordenstroom over de mensen uitstortte, ernstiger en indrukwekkender naarmate de ontroering der menigte toenam. Maar voor Chris was het slechts spetterend vuurwerk zonder wezenlijke warmte en gloed. Heel dat ernstige, indrukwekkende gedoe was slechts op effect berekend. Toen zag hij opeens slechts twee dingen: zijn zelfvoldane vader en... de kist van de dode. En plotseling kon hij scherp formuleren wat er in hem omging: „'t Is, of vader op de kist gaat staan om zelf groter te worden”.

Chris heeft goed gezien. Straks gaan de mensen weer naar huis, bewonderend sprekend over dominee Barnes. De predikant keert pastoriewaarts, tevreden en trots omdat hij weer groter onder de mensen geworden is. Chris gaat terug met afkeer in het hart. 't Is, alsof hij naast een vreemde in plaats van naast zijn vader loopt.

Het kind ziet scherp onze gebreken.

Dat is op zichzelf niet verontrustend. Opvoeders zijn ook geen volmaakte mensen. Wel is het erg als het kind merkt, dat de strijd tegen die gebreken ons vreemd is, of dat wij ze zelfs nog koesteren. Dat breekt ons opvoedingswerk, dat maakt de verhoudingen stuk. Laten wij niet de volmaakte willen spelen, want dan wordt ons leven één brok komedie en niemand beter dan het kind heeft dat door. Wie eerlijk spijt betoont over b.v. een driftbui zal bij zijn jongen of meisje niet in achtting dalen. Maar wie het tracht goed te praten of aannemelijk poogt te maken dat zijn drift een noodzakelijk gevolg was van het gedrag van één der huisgenoten, die honoreert zijn fout met een nog grotere misslag. Die schept een bedorven atmosfeer waarin het goede zaad verstikt wordt en het onkruid welig opschiet.

Fouten, gebreken, zij doorkruisen telkens ons opvoedingswerk en wij raken elkaar zo gemakkelijk kwijt. Maar er is één plaats, waar wij elkander terug kunnen vinden. Die plaats is daar, waar wij samen in het gebed voor onze God staan. Wat een ontzaglijke betekenis heeft het priesterlijke gebed van vader in het gezin, van de onderwijzer in de klas. Daar doen wij belijdenis van schuld en vragen kracht om te strijden tegen het kwaad, dat steeds weer binnendringt in ons leven; te strijden tegen de zonde die ons van God en van elkander verwijderd. En dan

sterken wij ons met hetzelfde brood en drinken uit dezelfde bron: „O Heere, schep mij een rein hart en vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest”.

„Ga weg, anders brandt mijn vlees aan!”

Kinderen kunnen soms opmerkingen maken die ons bevreedden, die ons verbaasd doen staan. Soms wordt aan die zogenaamde kinderpraat geen aandacht geschonken en dat is jammer, want wie de oorzaak van dat vreemde zeggen tracht op te sporen doet dikwijls verrassende ontdekkingen. 't Gebeurt ook dat er om gelachen wordt of dat men slechts de schouders ophaalt of... dat het kind wordt afgesnauwd. Dat is alles even erg. Neem het kind volkomen ernstig, ook in zijn wonderlijke uitvallen; geeft het de zekerheid dat het uw belangstelling heeft, dat uw liefde, uw hart altijd voor hem openstaat.

Wij gaan nog even naar Christiaan Barnes.

Rood van opwindning, met stralende ogen, stormt Chris op zekere dag de keuken binnen en roept: „Moeder, zoëven... op de hooiberg... heb ik gezien dat de hemel open was... Je kon er zo maar inkijken!”

Maar moeder is druk. 't Eten moet klaar want straks komt haar man thuis. En nu op eens die opgewonden jongen met zijn mallepraat. Zij snauwt: „Onzin! — Ga weg, anders brandt mijn vlees aan”.

Wat een ontzuivering!

De jongen staat verbijsterd, kijkt moeder aan met ogen, waaruit de glans wegtrekt en gaat heen, verslagen, ontredderd. Chris had moeder willen vertellen van het wonderde, het mooie, het heerlijke dat hij zag en hoorde en... „Ga weg, anders brandt mijn vlees aan”.

Moeder wist niet dat Chris, genietend van de prachtige zomerdag, op een hooischelf geklommen was. En terwijl hij op zijn rug in het geurige hooi lag werd het binnenin hem zo goed en blij. De vogels zongen, het hemelgewelf was diepblauw, overal straalde zonnelicht. En dan bloeit zijn fantasie open en Chris ziet alles in het kleurige licht van zijn verbeelding nóg mooier, nóg schoner. De zonneshijn wordt hemelglans, het vogellied wordt engelenzang, er zweven blinkende figuren in het gouddoerzonde luchtruim... de hemel is open!

Dat moet hij moeder vertellen. De jongen glijdt van de hooischelf af, komt met een smak op de grond terecht, holt naar de keuken en... „Ga weg, anders brandt mijn vlees aan”.

Had moeder het eten in de steek moeten laten om naar Chris te luisteren en met hem te spreken? Wel natuurlijk niet. Doch een enkel vriendelijk woord was voldoende geweest hem voorlopig tevreden te stellen. — „Zo jongen? Wat fijn! Maar nu moet je even geduld hebben. Straks na 't eten mag je mij alles vertellen”.

En als Chris gelegenheid had gekregen dan zou moeder zijn eigenaardige uitroep hebben begrepen. Maar moeder had haar volle aandacht op de vleespan gericht en daardoor liet zij haar jongen los.

Dat zij zo gehaast en gespannen was en niet afgeleid wilde worden, had zijn oorzaak. Want achter de vleespan stond de schaduw van dominee Barnes, haar man. Als hij straks thuiskwam moest de maaltijd in orde zijn, anders... Dominee was iemand die met zijn tegenwoordigheid, zelfs bij zijn afwezigheid, het hele huis vulde. Er was slechts plaats voor hem. Een despoot, ook een huisdespoot, eist alles voor zich op. Hij bindt allen aan zich, maar verliest daardoor juist allen.

Straks zit het gezin aan tafel, ogenschijnlijk één. Vader geniet van het lekkere eten. Moeder is er over voldaan dat zij het middagmaal op tijd klaar had. En Chris? Hij zit vlak bij moeder en toch is er een grote afstand tussen haar en hem. Moeder heeft hem in de steek gelaten. Zij sloot haar handen toen hij er zijn kostbare geheim in wilde leggen. Er ligt iets moois aan scherven. In hem is een wondeplek die moeder geslagen heeft met haar haastige woorden: „Ga weg, anders brandt mijn vlees aan”. Zij heeft daarmee verzuimt binnen te treden in de wereld van haar jongen, verzuimd een gids voor hem te zijn in de kleurige tuin van zijn fantasieën. En welk een schone gelegenheid heeft zij voorbij laten gaan om met haar kind te spreken over de werkelijkheid die komt, de werkelijkheid van de stad met paarden poorten en straten van goud, een werkelijkheid die zelfs de schoonste fantasieën verre overtreft. Amersfoort.

J. H. Veenkamp.

INGEZONDEN

OPEN ANTWOORD

Murmerwoude, 1 september 1961.

Aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland Assen, 1961.

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

In opdracht van Uw vergadering zond Uw moderamen ons toe de „Open Brief... betreffende de gevraagde contactoefening met de zich noemende Gereformeerde Kerken”.

Aangezien U als synode nog vergadert, maken wij van deze gelegenheid gebruik om U ons antwoord te doen toekomen, in overeenstemming met Uw Open Brief als Open Antwoord. En dit doen wij vooral hierom, omdat wij U dringend verzoeken Uw besluit betreffende de gevraagde contactoefening radicaal te herzien.

Voor dit verzoek voeren wij de volgende gronden aan:

1. Nadat U van het antwoord-schrijven van de synode van Bunschoten-Spakenburg „aan de synode der gebonden kerken betreffende de toen gevraagde samenspreking” hebt aangehaald het begin: „Voor de zoveelste maal richtte een synode Uwer kerken zich tot ons met het verzoek om een zogenaamde „samenspreking”, maar voor de zoveelste maal „moet U geantwoord worden, dat wij hiertoe niet gerechtigd zijn”. (Acta art. 74)”,

tracht U de juistheid van deze woorden aan te tonen met de woorden: „Reeds terstond na de vrijmaking immers bepaalde de generale synode van Groningen 1946 bij haar initiatief tot een ontmoeting tussen beide kerkgemeenschappen: „...dat het thema der gedachtenwisseling primair zal moeten zijn het geheel der uit de officiële stukken reconstrueerbare eigenlijke oorzaken der geslagen breuk”. Maar, zo vervolgt U, „ter synode van Amersfoort 1948 bleek, dat de synode der gebonden kerken weigerde op dit verzoek in te gaan. Zij wilde wel samenspreking, maar weigerde te voldoen aan wat van haar verlangd worden mocht, en wat, gelet op het recht des Heeren van haar geëist worden moest”.

De Heere, ook van het 9de Wetswoord, gebiedt ons uit te spreken, dat in deze relevering aan de waarheid wordt tekort gedaan.

Want wat had de synode 1946 der syn. kerken op het besluit van onze synode van Groningen geantwoord?: „...En wanneer Uw synode dan uitspreekt: „dat het thema der gedachtenwisseling primair zal moeten zijn het geheel der uit de officiële „stukken reconstrueerbare eigenlijke oorzaken der geslagen breuk”, ontmoet dat van onze zijde geen bezwaar. Wij zijn integendeel gaarne daartoe bereid. Wel bestaat er van onze zijde overwegend bezwaar tegen de voorslag, dat de gedachtenwisseling voorhands alleen schriftelijk zou dienen te geschieden. Wij voorzien, dat zulk een correspondentie ons op een onafzienbaar lange weg zou brengen. Hoe licht zullen er bij zulk een correspondentie ook misverstanden ontstaan, die bij een samenspreking of voorkomen of onmiddellijk uit de weg geruimd konden worden! Het motief tot het voorstel Uwer synode was blijkbaar, dat alle gelovigen met de gedachtenwisseling moeten kunnen meeleven. Wij menen, dat aan dit laatste tegemoet gekomen kan worden, doordat telkens van de bespreking een gemeenschappelijk opgesteld communiqué wordt uitgegeven. Dit is dan ons „voorstel”.

Hoewel wij van oordeel zijn, dat genoemd bezwaar geen overwegend bezwaar voor de synode der syn. kerken had mogen wezen, zijn wij bovenal van overtuiging, dat het in strijd is met de waarheid, als U schrijft: „...dat de synode der gebonden kerken weigerde op dit verzoek in te gaan”. Die synode aanvaardde immers gaarne het als primair aangegeven thema der gedachtenwisseling.

En daarom heeft de synode van Amersfoort, reeds om deze reden, een verkeerd besluit genomen.

Welk oordeel ook gelden moet van onze volgende synodes. Want schreef bijv. de synode Rotterdam 1952/3 der syn. kerken niet: „Als onderwerp (voor de samenspreking) noemen wij: al hetgeen in weerwil van het vele, dat wij gemeenschappelijk belijden, ons gescheiden heeft en nog gescheiden houdt, terwijl ons als doel het herstel onzer kerkelijke gemeenschap voor ogen staat”?

Ernstiger nog is, dat U het opneemt voor de synode van Amersfoort met haar besluit, dat „...de gemeenschap die ons uitstiet...aanstonds door ons zal kunnen en moeten worden aangehoord, zodra zij in bondige besluiten verbetering des levens zal hebben beloofd en bewezen”.

Want dit besluit van de synode van Amersfoort, herhaald door volgende synoden, helaas ook door de Uwe, is in strijd met de Heilige Schrift, met het Evangelie der verzoening. Hoe schriftuurlijk antwoordde de synode Rotterdam der syn. kerken op de weigering van onze synode Kampen 1951: „Wij kunnen de juistheid van deze uitspraak (samenspreking pas na „bekering”), ook als wij ons stellen op het standpunt van de Kamper synode, niet inzien. Wij achten haar

integendeel in strijd met het doorlopend getuigenis der Heilige Schrift en met wat Gods Woord ons als onze roeping voorhoudt tegenover hen, die naar onze overtuiging een zondige weg bewandelen. Het is niet ongeoorloofd, maar veel eerder van 's Heerenwege geboden met zulken contact te zoeken en te trachten onder Zijn zegen hun ogen voor hun zondige daden te openen. En hoe zou het ooit zinloos kunnen zijn om naar deze schriftuurlijke eis te handelen? Hoe kan men dat bovendien onvruchtbaar achten? Dit zou alleen kunnen op het standpunt van het ongehoor, maar nooit in een kerk die uit het geloof begeert te leven, en weet dat voor de Heere niets te wonderlijk is!"

Broeders, dit is de eerste reden voor ons verzoek aan U, om alsnog deputaten voor samenspreking te benoemen.

2. De 2de grond voor dat verzoek is hierin gelegen, dat U niet recht spreekt over de „terzijdestelling van de Vervangingsformule”.

Van het vele dat U daarover aanvoert, nemen wij als voorbeeld: „Wanneer de synode van Utrecht dan echter tegelijkertijd verklaart, dat zij, na de terzijdestelling van de formule, zich voor de regel des geloofs inzake de leer der kerk aangaande genade-verbond en doop wil houden aan hetgeen de Drie Formulieren van Enigheid zelf daarover uitspreken, dan is het duidelijk dat deze Formulieren van Enigheid inzake verbond en doop toch niet iets anders belijden dan de door haar schriftuurlijk en rechtmatig geachte leer der vervangingsformule”.

Daartegenover stellen wij, dat de Vervangingsformule is terzijdegesteld zonder een andere in haar plaats te stellen en, dat uit niets blijkt, dat de synode nog bindt aan wat U noemt de leer der Vervangingsformule.

En als U schrijft: „Hieruit (uit de z.g. staart) blijkt, dat de synode van Utrecht wil vasthouden aan zulk een kijk op de beloften van het verbond van de HEERE met Zijn volk, dat deze noch geheel als voorwaardelijk, noch geheel als onvoorwaardelijk mogen opgevat worden”, dan is ons wederwoord, dat dit nu juist niet uit de z.g. staart blijkt.

U weet, dat ook onder ons de inhoud van de „staart” anders wordt opgevat. U weet bovendien, dat verschillende syn. kerkeraden hebben verklaard, dat men in de syn. kerken niet gebonden is aan de z.g. leer van het „Prae-advies”.

Waarbij we nu nog mogen noemen de uitspraak van de syn. classis Harderwijk van 22 en 29 juni 1961: „De classis acht een uitspraak over de leer van verbond en doop, voor wat de classis aangaat, niet nodig, aangezien onze kerken blijken de besluiten van Utrecht 1959, de eenheid willen dienen door volledige en radicale terzijdestelling van elke nadere leeruitspraak te dezer zake...”.

Ook vanwege Uw onjuiste oordeel over de terzijdestelling van de Vervangingsformule, moet Uw besluit worden herzien.

3. We komen nu tot onze 3de en laatste grond. Voor U en ons de ernstigste, voorlopig reeds mede genoemd onder 1.

Als U ter motivering van Uw afwijzen van de gevraagde contactoefening wijst op het vele, vele verkeerde in de syn. kerken, dat daar volgens Uw overtuiging is, zoals „het hiërarchische kerkrecht en de oecumenistische geest”, dan moet juist deze overtuiging, van Christus wege, U er toe nopen om contact te gaan oefenen en te gaan samenspreken. Want anders wordt de schuld van onze kerken — door niet te willen aanvaarden het verzoek tot samenspreking — steeds groter, als namelijk onze kerken wel wijzen op die vele, vele verkeerde dingen, maar de gelegenheid, die de Heere nog geeft, ongebruikt laten. Een schuld des te groter, omdat de synode van Utrecht '59 uitdrukkelijk gesproken heeft over verzoening: „Zij acht de bereidheid tot samenspreking en verzoening zowel voor de Gereformeerde als voor de vrijgemaakte Gereformeerde kerken de onafwijsbare eis van het gebod van Christus”.

Waarom bent U daar niet op ingegaan, hoewel de synode van Utrecht de verzoening noemde, en die verzoening U ook is voorgehouden in ons verzoek om deputaten voor samenspreking te benoemen?

U schrijft wel: „Wat de verwijzing naar Rom. 5 : 10 aanbelangt: De Heere maakt Zijn Woord waar, dat Hij door de dood van Zijn Zoon is verzoend met mensen, die tevoren Zijn vijanden waren en dat Hij, tot hun behoud, in Zijn gerechtigheid partij kiest voor hen, die voortaan om Zijns Naams wil zouden worden gehaat...”, maar dan gaat U juist voorbij aan datgene waar het bij de verzoening om gaat: dat de Heere ter verzoening naar ons is toegekomen toen wij nog vijanden waren, en dat wij daarom de hand die uitgestoken wordt om tot verzoening te komen, niet mogen weigeren met de betuiging: eerst bekering, dan samenspreken. Zo doet U tekort aan het bloed van Christus, Gods Zoon.

Past op, broeders, dat U niet nalaat het gewichtigste van de Wet: het recht en de barmhartigheid en het geloof (Matth. 23 : 23, vert. K.V.). Daarom ons verzoek aan U: U bent nog in het heden der genade; wendt U tot de synode van Apeldoorn, met een verbroken hart en een verslagen geest jegens de Heere, en zegt tot de broeders van Apeldoorn: „Vergeeft het ons, om

Christus' wil, dat wij niet recht over Uw kerken hebben gesproken, de barmhartigheid niet hebben geoefend, niet hebben geleefd uit het geloof, en laten wij alsnog, voor Gods Aangezicht, gaan samenspreken over alles wat naar onze overtuiging in strijd is met Gods heiligheid en genade, opdat in de weg van bijbelse verzoening „door het bloed van Christus” — wat totaal iets anders is dan „de kwesties begraven” — „onze kerken verenigd mogen worden door de eenheid in de waarheid en door de waarheid in de eenheid”!!

Uw vergadering voor al haar arbeid en voor de overweging van dit ons verzoek toebiddend de leiding door Gods Geest en Woord,

met br. gr.
Murmerwoude J. v. d. Schaft, v.D.m.
Amsterdam S. W. v. d. Schaft.

PERSSCHOUW

Over de „Prinses”.

Onder het hoofdje „Pers” bevat het weekblad HAAGSE POST het volgende interessante artikel:

MET GODS HULP

„Er is een prinses geboren”.

„Er is een Prinses geboren onder de Nederlandse damesweekbladen: „Uw Prinses! Gefeliciteerd!”, lazen verbaasde N.C.R.V.-leden op 4 hyper-kleurige pagina's die opkalden uit hun grauwe gedrukte Omroepgids. De curieuze geboorteaankondiging kwam als geroepen voor allen, die hun kind, huid of huis protestants-christelijk wilden verzorgen. En eind augustus hadden al 100.000 huismoeders zich geabonneerd op het nieuwe damesblad, dat nog niet eens was verschenen. Met zure commentaren van weekblad Vrij Nederland (oplage 40.000): „Gelukkig wenst! U krijgt Opoe bij u thuis! en De Groene Amsterdammer (25.000): „Doch laet ons fier en vrij in koperdiepdruck lezen van vrome Vrouwen rondom Kuiper en Colyn”.

Prinses vormt de nieuwste bijdrage tot de problematiek van de Nederlandse damesbladen. Schreef Parool-verslaggever Bas Roodnat ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum der Nederlandse Journalisten Kring (in feestuitgave Zonder Embargo): „De Spaarnestad in Haarlem en de Geïllustreerde Pers in Amsterdam hebben hun wortels in dezelfde gewijde grond”. Niet minder suggestief spreekt Prinses op pagina 2 van haar eerste nummer over de „zogenaamde neutrale damesweekbladen”.

Hoofdredacteur Henk E. Janszen (49, voorheen eerste verslaggever van De Haagsche Courant) en de man die voor de lancering van Prinses verantwoordelijk is: Frans Sonntag (49) laten er geen twijfel over bestaan dat Margriet, Libelle en alle andere grote damesbladen „katholiek zijn” (behalve EVA, uitgave Rotogravure in Leiden, dat overigens een katholieke hoofdredacteur heeft). Zegt Sonntag: „Ik heb meer dan 10 jaar bij Margriet gewerkt, ik ging over de vormgeving van het blad. Ik ben Luthers, maar alle belangrijke redacteurs zijn katholiek, ook de redactrice die de vragen van lezers beantwoordt”.

Het neutrale Margriet, uitgave van de Geïllustreerde Pers in Amsterdam, maakt deel uit van de Cebema („Centrale Beleggings-Maatschappij”) in Den Bosch. Populaire zeggwijze op de redacties van de Geïllustreerde Pers: „Wij werken Pro Leo”, want commissaris van de Cebema is Leo Teulings (71), die overigens alle insinuaties over katholieke beïnvloeding der Cebema-uitgaven verwerpt: „De Geïllustreerde Pers is voor ons een belegging, wij bemoeien ons uitsluitend met de winst- en verliesrekening van het bedrijf. Het is hier geen Engeland, waar kranten worden verkocht en opgekocht met politieke bedoelingen”.

Een regelrechte opvatting, die Teulings laat gelden voor alle Cebema-investeringen, waaronder behalve de Geïllustreerde Pers (met Margriet, Romance, Revue, Donald Duck) ook de Nederlandse Diepdruk-inrichting in Deventer, de Nederlandse Boekdruk-inrichting in Den Bosch, de Nederlandse Offset-inrichting in Amsterdam en het Brabants Dagblad N.V.

Directeur van de andere machtige geïllustreerde bladen-uitgeverij-drukkerij De Spaarnestad in Haarlem (met o.a. dagblad Tijd-Maasbode, de clichéfabriek Pax Holland, de neutrale weekbladen Panorama, Libelle en Rosita, alsmede de katholieke weekbladen Katholieke Illustratie en Beatrix), de heer mr. W. H. Lucas zegt: „Bij onze bladen krijgt iedereen waar hij recht op heeft, de vrouwenbladen vervullen hun taak goed”. Spaarnestads balans bevestigt dit: alle eigendommen zijn tot op 1 gulden afgeschreven en de aankoop van nieuwe machines geschiedt constant uit de winst.

Bloot

De levensbeschouwing der geïllustreerde (dames) bladen blijkt uit vrijwel alle redactionele bijdragen, maar vooral uit de vragenrubrieken. Deze rubrieken zijn zo in trek, dat zelfs in het allereerste nummer van Prinses al vragen wor-

den beantwoord door lezers die nog niets hebben gelezen. Op de klacht „Als de dominee zondags twee plaatsen opgeeft in de Bijbel... kan ik het meeste niet onthouden”, geeft medische antwoordvrouw dr. E. Pereira-d' Oliveira als reply: „Zorg dus altijd een klein blocnootje met een potlood bij u te hebben”. De levensopvatting der damesbladen blijkt ook sterk uit de keuze der foto's, in Prinses voornamelijk gewijd aan vorstelijke personen en breipatronen (hoewel een redacteur verklaart: „Protestantse vrouwen kunnen beter tegen bloot dan andere vrouwen”).

Met het verschijnen van „Prinses” is voor uitgeverij Zomer & Keuning (in Wageningen; o.a. verzorger van Christelijk Nationaal Weekblad De Spiegel) een einde gekomen aan jaren van presie, uitgeoefend door de bestuurders van de Ned. Chr. Vrouwenbond (85.000 leden), de Chr. Plattelandsvrouwen & Meisjesbond (12000 leden), de Bond van Ned. Herv. Vrouwenverenigingen op Gereformeerde grondslag (15.000 leden) die al lang aandrongen op een graatzuiver prot. chr. damesweekblad. Midden '60 liet de uitgeverij door het Bureau voor Marktanalyse en Sociografisch Onderzoek N.V. in Amsterdam een onderzoek instellen, met als conclusie dat er ruimte was voor zulk een damesblad. Bij het zoeken naar de juiste man om zo'n blad vorm te geven en op te zetten stuitte men al spoedig op F. Sonntag, eenzame Lutheraan te midden van voornamelijk katholieke Margriet-redacteurs. Zijn opzet van Prinses leidde tot het nu al grote succes van 100.000 abonnees, mede tot stand gebracht dank zij de 100.000 zwaar verzilverde prinsessekroontjes, die de deur uitgingen en de advertentiecampaagnes die binnenkwamen.

Doorgewinterde Haagse journalist Janszen (o.a. auteur van de vermaarde foto van prinses Juliana en prins Bernhard op een tandem) werd pas na („Met Gods hulp halen wij spoedig de 200.000”) Sonntag aangetrokken als hoofdredacteur. Na aanvankelijk schouderophalen beseften de andere damesbladen, dat het Wageningen ernst was en maakten zich gereed om de nieuwe protestantse magneet het hoofd te bieden. Margriet vroeg N.C.R.V. topman Gerard Hoek zijn levensverhaal te schrijven (via zijn vriend Toon Rammet, die sinds zijn K.R.O.-ontslag bij de Geïllustreerde Pers werkt), publiceerde in de verschijningsweek van Prinses een puur protestants verhaal „...en toen zond God een vrouw” (over de weduwe van een zendeling), en trachtte de vorstelijke voorpagina van Prinses (een foto van Beatrix) te troeven met een foto van Paola.

Terwijl de grote damesbladen (gezamenlijke oplage ruim 2 miljoen) zich aldus harnasten voor de strijd, antwoordde de kleine Prinses met een advertentie (voor adverteerders) in reclamebladen Ariadne en Revue der Reclame, waarop alle bestaande damesbladen royaal werden getoond: „Nu zijn zij allemaal compleet”, daarmee niet alleen ruimhartigheid jegens de concurrenten tonend, maar tegelijk een dialectische poging om acquisitorisch aan te knopen bij hun succes.

Tot zover H. P. die weer eens goed geïnformeerd blijkt. We willen nu niet aanknopen bij het woordeke „dialectische” en we willen het helemaal niet hebben over de theologie van die naam. Veeleer heeft het verschijnen van „Prinses” te maken met de terreinenleer van een inmiddels steeds meer verwereldlijkend Kuiperianisme. Het leek ons goed om op deze publicatie in de Haagse Post te wijzen om verschillende redenen.

De eerste is wel dat de zgn. neutrale en in principe rooms-katholiek blijvende damesbladen ook in onze kringen wel worden gelezen, waarvan ik direct geen kwaad woord wens te zeggen.

De tweede is dat „Prinses” ook al wel in sommige onzer huiskamers zal zijn doorgedrongen, waar ik mij ook niet zonder meer tegen wil verklaren.

De derde overweging is dat we hier een fraaie illustratie vinden van wat collega Milo in zijn lezing „Christelijke Persvrijheid” opmerkte over kartelvorming in de algemeen-christelijke perswereld, daarbij voornamelijk steunend op gegevens van mr. Verplanke.

Deze passage heb ik met een zeker dépit gelezen vanwege het feit dat allerlei maatschappelijke waarheden bij ons volk slechts langzaam schijnen door te dringen.

De zaak waarom het gaat, nl. de N.V. Zomer en Keuning te Wageningen heb ik gediend als letterkundig medewerker in de jaren 1945-'52. Ik was toen nog „in 's levens opgang” en wat eenmaal de liefde van je hart heeft gehad vergeet ik niet licht.

Vol enthousiasme hebben we onze krachten gegeven aan „Het Jonge geluid”, een beweging welke vele goede elementen bevatte en tot nog betere had kunnen komen. Sommige der daarin debuterende talenten hebben naam gemaakt, om er een te noemen: Okke Jager! En het dient aan de vergetelheid ontrukkt dat de Krantenkoning C. A. Keuning de jonge protestantse dichters zeer ter wille was uit piëteit jegens zijn andere broer Willem Keuning, beter bekend als Willem de Mérode.

Reeds toen bleek hoe moeilijk het is de juiste voorlichters te vinden voor het protestantse volksdeel en ik verklap geen geheim door mee te delen dat vele artikelen in de zgn. algemeen-christelijke periodieken niet van protestantse

belijders afkomstig zijn. Wie weet hoe het toe gaat op de zgn. „copij-markten” te Amsterdam, waar het „leespulp” verhandeld wordt, maakt zich op dit punt geen illusies. Het hangt vaak van een prijsje, een schouderklopje of een lekker borreltje af of een artikel op christelijke of niet-christelijke drukpersen terecht komt. Reeds daarom alleen heb ik van het „geheel anders” van „Prinses” geen hoge verwachtingen.

Het zal wel een pseudo-christelijk aftreksel worden van de grotere damesbladen, wier titels het reeds geraffineerd inviteerde. Bij „Margriet” immers denken wij onwillekeurig 't zij aan een bloem, 't zij aan een prinses. En de klankval van „Prinses” verschilt slechts weinig van „Libelle”. Jammer dat de naam „Eva” reeds bezet was, zou dat soms het meest bijbelse damesblad zijn?

Wat mij ergert in de naamgeving en de presentatie van „Prinses” is het speculeren op het oude drievoudige snoer „God, Nederland en Oranje” waarmee de nederlandse christelijke vrouwen — die er n.b. om vroegen! — worden bevestigd in de zuiverheid van haar leeswandel.

Zij krijgen in dit artikel nog een complimentje toebedeeld van hun redacteur, nl. dat zij beter tegen bloot zouden kunnen. Wordt soms bedoeld het bekijken van plaatjes die mannequins in badpak of ondergoed voorstellen? De strekking van „het er tegen kunnen” is mij niet helemaal duidelijk en hoe het in dezen met de christelijke mannen gesteld is zullen we maar laten rusten. In elk geval ligt de „christelijkheid” er weer dik boven op, compleet met complimentjes aan het lezersvee dat de leespulp zal moeten verslinden!

Maar wat moeten wij doen, geliefden, tegen zulk een machtsconcentratie van: Rotterdammer Kwartet, Trouw, De Spiegel, Op den Uitkijk, Omroepgids en nu weer Prinses? Zullen we het vrouwenrubriekje in het Gereformeerde Gezinsblad uitbreiden en moderniseren en bijv. eens een foto publiceren van Miss Vrijgemaakt?

Zullen De Reformatie en Opbouw de strijdbijl begraven, de vredespijp roken en met een oer-gereformeerde Elsevier uit de bus en in de bus komen? En mogen „Contact” en vooral „Ruimte” (dat kleine dappere zwarte schaapje) ook eens meedoen?

Dan pas zouden wij allemaal compleet zijn en zou één procent van nederlands dierbare grond geëxploiteerd zijn conform de terreinenleer.

Neen, laten we maar gewoon doorgaan. Als de woorddienst goed is hoeft dit heus niet te betekenen dat we nu allerlei lectuur als contrabande de deur uitgooien. We moesten eens wat meer vertrouwen hebben in de doorwerking van het Woord, ook in scherping van de kritische zin van het kerkvolk. Dan hoeven we minder bang te zijn voor het geluidloos penetreren van ander gedachtegoed en gedachtenkwad.

En wat mijn ega betreft: Zij houdt het op „Margriet” dat ik ook wel eens in kijk. Waarvan acte. P. A. Hekstra.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Brampton (Ont. Canada) J. M. Goedhart te Niezijl-Kommerzijl (Gr.); te Groningen-Oost S. S. Cnossen te Grand-Rapids, Mich. U.S.A.

Aangenomen naar Sappemeer: C. Bijl te Hoek (Z.)

Beroepbare kandidaten. In de kerken zijn momenteel beroepbaar de volgende kandidaten: P. P. Goossens, Merwedestr. 38, Amersfoort; R. van Nus, Merwedestraat 38, Amersfoort; P. Deddens, Vloeddijk 32, Kampen; O. Doornbos, D 35, Jutrijp (Fr.); J. D. Wielenga, Lumeijstr. 26a, Rotterdam.

Theologische Hogeschool. Geslaagd voor het kandidaatsexamen:

M. Bakker, Molenkampsteeg 9, Haren (Gr.); M. van der Wel, Vianenweg 39a, Holten.

Ds Th C. F. van Kamp van Overschild is sinds enige tijd ernstig ziek. Hij wordt in een ziekenhuis in Groningen verpleegd. De ziekte heeft een bevredigend verloop. Maar het zal nog geruime tijd duren voor Ds van Kamp zijn werk kan hervatten.

Theologische-Hogeschooldag 1961.

Nu we weer vlak voor de Schooldag staan, wil de commissie U nog iets gaan vertellen over de regeling op deze belangrijke dag in het leven onzer Hogeschool.

Op dinsdag 26 september des avonds 8.— uur zal in de Nieuwe Kerk, Broederweg 34, een bidstond voor de Theologische Hogeschool worden gehouden. Voorganger zal zijn Ds H. Knoop, te Noordwijk aan Zee. Voor de bidstond heeft U geen kaarten aan te vragen. Deze dienst des Woords gaat uit van de Raad van De Gereformeerde Kerk te Kampen.

Op woensdag 27 september wordt de Schooldag gehouden.

En we willen beginnen met het komen naar Kampen. In verband met meerdere werkzaamheden welke door de gemeente Kampen worden uitgevoerd is het dringend gewenst dat de bestuurders van auto's en autobussen zich strikt houden aan de aanwijzingen van de Kamper Verkeerspolitie.

De autobussen uit de Noordelijke provincies komen via de IJsselbrug Kampen binnen, rijden links af de IJsselkade op en gaan via de Koornmarktspoor naar de Burgwal. De autobussen die uit de andere provincies komen rijden via het Stads Ziekenhuis „Stichting Engelenberg” naar de tweede en eerste Ebbingestraat. Alle auto's worden geparkeerd in het centrum van de stad op de Nieuwe Markt.

De samenkomsten beginnen des morgen 10.— uur en des middags 2.— uur precies. Kaarten voor de samenkomsten zijn allen verzonden en deze zult U inmiddels wel hebben ontvangen.

Om enige orde te scheppen in het bezoeken der samenkomsten is het dringend gewenst dat U zowel des morgens als des middags die samenkomsten bezoekt waarvoor U een kaart hebt ontvangen. Dan hebt U kans op een goede plaats, anders wordt het een chaos.

Het agendum, waarop de sprekers en de leiders staan vermeld met de onderwerpen waarover zij spreken zullen, wordt U bij de ingang van het gebouw uitgereikt.

Tijdens alle samenkomsten wordt zowel des morgens als des middags drie maal gecollecteerd. De eerste collecte is voor de Theologische Hogeschool. Dit is de belangrijkste collecte want hieruit worden alle onkosten betaald die aan deze dag zijn verbonden, en die zijn niet weinig.

De tweede collecte is ook belangrijk, want die is bestemd voor de studenten, het is de collecte voor het suppletie-fonds.

De derde is voor het bibliotheek en deze collecte wil onze bibliothecaris niet graag missen. Na afloop van de samenkomsten zal de Heer Chr. Lindeboom uit Zwolle het aula-orgel bespelen van 4.— uur tot 5.30 uur.

Om 5.—uur precies begint het orgel-concert van de Heer Kl. J. Mulder op het orgel van de Nieuwe Kerk. Het concert zal plm. 6.— uur eindigen. Het programma voor dit concert vindt U hier onder. Op het programma staan ook twee stukken samenzang vermeld. Wilt U tijdens het concert het kerkgebouw niet verlaten, want dat is veel te onrustig.

Aan de leiders van de samenkomsten is verzocht om de morgensamenkomst uiterlijk 11.45 uur te doen beëindigen. Dan kunt U in de pauze nog iets van de mooie stad Kampen bezichtigen. De stadsbeiaardier de Heer Leo van der Eyk zal des middags van 12.— tot 1.— uur en van 4.— tot 5.— uur het carillon van de Nieuwe Toren bespelen.

Moge de HEERE deze dag tot rijke zegen stellen en geven dat in het spreken en luisteren, in het zingen en gebed moge doroklinken:

'k Geloof ook in den Heil'gen Geest, die één met Zoon en Vader is in wezen.
'k Geloof één Kerk, die algemeen, die Christ'lijk; van God uitgelezen, en heilig is; waar klein en groot van 't zelfde heil is deelgenoot; dat God mijn zonden wil vergeven; en dat mijn vlees, weer opgewekt, dan eeuwig, met mijn ziel, zal leven, volzalig, heerlijk, onbevlekt.

De commissie.

Programma orgelconcert Kl. J. Mulder op het orgel van de Nieuwe Kerk, Broederweg 34. des middags van 5.— tot 6.— uur.

1. Samenzang: Gezang 6, vers 1, 2 en 4.
2. Koraal a) An Wasserflüssen Babilon
b) Fuga in G. Joh. Seb. Bach.
3. a) Trumpet Voluntary Purcell.
b) Toccata Paradies.
(arr. voor orgel Kl. J. Mulder)
4. Premier Concerto in g. Georg. Fr. Händel.
a) larghetto et staccato
b) allegro
c) adagio
d) andante
5. Toccata Boëllman.
(uit „Suite Gothique”)
6. Fuga in D. Max Reger.
7. Improvisatie over gezang 93 „Eere zij aan God den Vader”. aansluitend samenzang Gezang 93, vers 1, 2 en 3.

KORTE NOTULEN

van de vergadering van de curatoren der Theol. Hogeschool te Kampen op 15 september 1961 in het gebouw der Hogeschool.

1. Alle curatoren en hoogleraren waren aanwezig.
2. Na de opening der vergadering, waarbij de president Spreuken 8 : 1—11 las en de aanwezigen voorging in gebed, sprak hij een woord van welkom tot allen en richtte daarbij een woord van deelneming tot de gebroeders Di. Vreugdenhil, wegens het overlijden van hun vader.
3. De notulen van de vergadering van 26 juni werden na lezing vastgesteld.
4. Ingekomen stukken:
 - a. twee berichten van ondertrouw, die reeds beantwoord werden;
 - b. bericht van verhuizing van mevrouw M. Deddens-Buurman. Haar huidig adres is: Zonnehorst 27, Paterswolde;
 - c. afschrift van de artt. 33a en 35 van de acta van de generale synode te Assen; voor kennisgeving aangenomen;
 - d. dankbetuiging van de organisator van de leeskamer voor ontvangen subsidie;

e. een verzoek, de rapporten en verslagen aangaande de Theologische Hogeschool toe te zenden aan Ds Varga Istvan in Hongarije zal aan voldaan worden;

f. Afscheidsbrief van Ds K. Doornbos te Wormer.

5. De curatoren Ds H. Veltman en Ds J. Hettinga zullen het accountantsverslag over 1960 nazien en hierover rapport uitbrengen op de volgende vergadering.
6. Van de Senaat werd, op verzoek, ontvangen een „Rapport over de inrichting van de studiegang voor het kandidaatsexamen, met name wat betreft (de Structuur van) de series lectionum”, met als bijlage een concept-series 1961-1962. Na uitvoerige bespreking werd besloten de concept-series ongewijzigd vast te stellen. De president sprak hierbij de dank der vergadering uit voor al de arbeid, welke de Senaat hiervoor verrichtte.
7. Aan de hoogleraren, die dit wegens hun arbeid ter generale synode nodig hebben, wordt vergund hun colleges een maand later aan te vangen.
8. Ds F. de Vries ging de vergadering in dankzegging voor, waarna de president haar sloot. Voor de curatoren, J. VAN BRUGGEN, assessor.

Adressen. Hoogvliet: Korianderstr. 159, Hoogvliet; **Marknesse:** C. Douw, Steenwijkerweg 25 b, Marknesse; **diakonie:** H. Schuurman, Laagzijde 52, Marknesse; **Zwijndrecht:** W. van der Veen, Rotterdamseweg 146, Tel. 25160, Zwijndrecht; **Krommenie:** J. C. Oudshoorn, Serooskerkestr. 93, Krommenie; **Eindhoven:** scribaat H. W. Godschalk, Heggeranklaan 33, Eindhoven, Tel. 04900-15716.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Waarom niet vlugger?

Deze vraag wordt de laatste tijd nogal eens gesteld. Wij begrijpen deze broeders en zusters. Waarom zijn we, negen maanden nadat een beroep op de kerken werd gedaan, nog zover van de f 300.000,— verwijderd?

Van een aantal kerken werd zelfs nog geen antwoord ontvangen. Wat betekent dit? Dat een verzoek om hulp in een nood, welke alle kerken aangaat, onbehandeld op de diaconale tafel kan blijven liggen!!! Broeders, het gaat hier niet om een zaak van het stichtingsbestuur. Het gaat om de zaak en de eer van onze Barmhartige Hogepriester en daarom is het Uw zaak, Uw eer om spoedig te helpen. Er worden reddingvragende handen naar U uitgestoken. Redt wat gered kan worden. Staak het eindeloos redeneren over de vraag of voor het tehuis wel of niet gelden uit de diaconale kas gegeven mogen worden. Wanneer U meent dat het niet mag, zijn er toch nog andere mogelijkheden? Grijp die dan spoedig aan en kom tot de daad.

De middelen zijn er.

Er zijn toch kerken met een niet onbelangrijke diaconale reserve? We horen van kerken die geen collecte meer houden voor de dienst der barmhartigheid omdat... er plaatselijk geen behoeftige broeders en zusters meer zouden zijn; van andere welke nog eenmaal per maand een collecte houden. Lopen we zo niet het gevaar „bezitters” te worden, inplaats van de helpende handen van Christus te zijn?

Wanneer we gaan spreken in termen van „een appeltje voor de dorst” of „wat hebben voor de kwade dag” zijn we gelijk geworden aan de wereld. De dorst is er nú en moet nú worden geleest.

Wij vragen U

met vreugde te beginnen aan de taak en de opdracht welke er vandaag is. Er is nood welke U mag, moet en kunt lenigen. Laat niet toe dat men U met spitsvondige redeneringen zou afleiden van wat jeugdige kerkleden van U vragen.

Het is zaliger te geven dan rente op rente te wkeken!

Verantwoording tot en met 13 september 1961:

Ontvangen van kerken f 105.647,73
Ontvangen van particulieren f 18.113,78
f 123.761,51

Bijdragen kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming te Utrecht.

Met grote droefheid en diepe ontroering geeft de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Katwijk kennis van het overlijden van ouderling

P. DE VRIES

„Want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten en de liefde, die gij voor zijn naam getoond hebt door de diensten, welke gij de heiligen bewezen hebt en nog bewijst”.

Namens de kerkeraad,

M. Schoneveld, wnd. praeses.
G. Feenstra, scriba.